

Utlåtande 2006: RII (Dnr 304-1835/2006)

Inrättande av naturreservatet Nackareservatet i Stockholms stad

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Förklara naturområdena enligt stadsbyggnadsnämndens underlag "Naturreservatet Nackareservatet i Stockholms stad" karta naturreservatets avgränsning som naturreservat enligt 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808), med den avgränsning, det syfte och de föreskrifter som framgår av underlaget.
2. Skötselplanen i stadsbyggnadsnämndens underlag "Nackareservatet, Stockholm" godkänns.
3. Berörda nämnders kostnader för drift och skötsel av naturreservatet Nackareservatet, Stockholm, ska finansieras inom beslutad budget.

Föredragande borgarrådet Kersti Börjeson anför följande.

Ärendets beredning

Kommunfullmäktige beslutade i september 1993 att staden i samråd med Nacka kommun bör verka för att Nacka friluftsområde inrättas som naturreservat. I samarbete med Nacka kommun togs förslag fram till naturreservat för Nacka friluftsområde inom såväl Stockholm som Nacka. I juni 2004 skickades förslaget ut på remiss under tiden 14 juli till 31 oktober 2004. I början av mars 2006 återremitterade stadsbyggnadsnämnden förslaget för att inlemma ett antal områden i naturreservatet och ärendet återkom till nämnden den 6 april 2006.

Sammanfattning

Förslaget till inrättande av naturreservatet Nackareservatet i Stockholms stad omfattar ett stort sammanhängande frilufts- och naturområde från Hammarbybacken i norr till området söder om Kärrtorps IP i söder. Syftet med naturreservatet är att bevara ett stort sammanhängande frilufts- och naturområde - en värdekärna i den regionala grönstrukturen - med omfattande möjligheter till rekreation intill en tätbefolkad del av Stockholmsregionen, att bevara områdets omväxlande topografi och dess rika variation av skogstyper, kärr, sjöar och kulturmark samt att främja området mångsidiga friluftsutnyttjande, biologiska mångfald och kulturvärden. Vid Lilla Sickla gård är bevarande och utveckling av kulturvärdena särskilt viktigt. Här föreslås syftet vara att göra gården mer allmänt tillgänglig och att utveckla rekreativvärdena i gårdens omgivningar. I Sickla park föreslås syftet främst vara att säkra området för bostadsnära rekreation och fritidsaktiviteter.

Remisser

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret anser att naturreservatet Nackareservatet i Stockholm ska inrättas i enlighet med förslaget. Stadsledningskontoret anser därutöver att inrättandet av naturreservat i sig inte är en orsak för ökad medelstilldelning.

Bilaga 1 Beslutsdel naturreservatet Nackareservatet i Stockholms stad

Bilaga 2 Remiss och samrådsredogörelse

Bilaga 3 Beslutskarta

Bilaga 4 Kostnadsberäkning

Mina synpunkter

Jag välkomnar förslaget att inrätta naturreservatet Nackareservatet i Stockholms stad. Naturreservatet säkrar stockholmarnas tillgång till rörligt friluftsliv i södra Stockholm. Naturreservatet Nackareservatet i Stockholm bildar en helhet tillsammans med den reservatsbildning som redan har skett i Nacka kommun.

All skogsmark inom reservatet har tidigare brukats som kulturmarker under gårdarna vid Sickla och Skarpnäck. Det rör sig främst om beteshagar eller utmarker, men även gammal ängsmark. När jordbruksverksamheten upphörde

växte markerna igen och trädbestånden har slutit sig. Sedan stadsdelarna längs tunnelbanan utvecklats, har de tätortsnära skogarna huvudsakligen brukats som parkmark och den huvudsakliga markanvändningen har varit friluftsliv och naturvistelse. Inget jordbruk har bedrivits inom reservatet sedan andra världskriget. Flera av de öppna gräsmarkerna har dock hållits öppna genom slätter och kring Lilla Sickla gård har under perioder funnits enstaka hästar. Området används idag för tätortsnära friluftsliv och är ett mycket väl utnyttjat friluftsområde, med orienteringsklubben Skogsluffarnas klubbstuga inom reservatet. I Nackareservatet lär sig barnen i skolorna mer om flora och fauna eller går i skogsmulle. Den typen av verksamheter är viktiga för att öka förståelsen för naturen och för att ge barn en möjlighet till aktivitet.

Det är viktigt att naturreservatet Nackareservatet i Stockholms stad också framgent är möjligt att användas för rekreation och idrott, exempelvis orientering och friluftsliv. Vissa verksamheter kan i framtiden också behöva utvecklas vilket möjliggörs på ett avvägt sätt i det regelverk som nu fastställs för reservatet.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Förklara naturområdena enligt stadsbyggnadsnämndens underlag ”Naturreservatet Nackareservatet i Stockholms stad” karta naturreservatets avgränsning som naturreservat enligt 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808), med den avgränsning, det syfte och de föreskrifter som framgår av underlaget.
2. Skötselplanen i stadsbyggnadsnämndens underlag ”Nackareservatet, Stockholm” godkänns.
3. Berörda nämnders kostnader för drift och skötsel av naturreservatet Nackareservatet, Stockholm, ska finansieras inom beslutad budget.

Stockholm den

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Kersti Py Börjeson

Anette Otteborn

ÄRENDET

Sammanfattning

Områdesnämnden i Älta och stadsbyggnadsnämnden i Stockholm beslutade i juni 2004 att skicka ut förslag till naturreservat för Nackareservatet på remiss. Förslaget remitterades under tiden 14 juli till 31 oktober 2004 till alla sakägare, berörda statliga, regionala och kommunala instanser samt föreningar. Vårvintern 2005 kom de berörda förvaltningarna i Stockholm och Nacka överens om att dela reservatsbildningen i två processer på var sin sida om kommungränsen.

I september 2005 beslutade kommunfullmäktige i Nacka att inrätta sitt naturreservat under namnet ”naturreservatet Nackareservatet, Nacka”. Stadsbyggnadskontoret föreslår därför att namnet på Stockholms reservat blir ”naturreservatet Nackareservatet, Stockholm”. Reservatsförslaget har reviderats utifrån remissynpunkterna.

I början av mars 2006 lade stadsbyggnadskontoret fram ett reviderat förslag till naturreservat. Stadsbyggnadsnämnden beslutade att återremittera förslaget och att uppdra åt kontoret att omarbete förslaget i syfte att inlemma fyra mindre områden i reservatet.

Syftet föreslås vara oförändrat från remissförslaget, med endast ett tillägg om att skogen vid Markuskyrkan är viktig del för helhetsupplevelsen av kyrkomiljön, dels som grön entré till reservatet, samt ett förtydligande av syftet för Lilla Sickla. Avgränsningen föreslås ändras i enlighet med stadsbyggnadsnämndens beslut om återremiss. Det innebär att Sickla park i Hammarby sjöstad, Lilla Sickla gård med koloniområdet öster om Hammarbybacken, björkskogen vid Markuskyrkan, området öster och söder om Kärrtorps idrottsplats samt området mellan kommungränsen och bebyggelsen i Bagarmossen ingår i det föreslagna reservatet.

De föreskrifter för markägare och allmänhet som föreslogs i remissen kvarstår med endast två ändringar. Tillståndsplikten för att fälla grova träd, som i remissen föreslogs gälla i Sickla park samt kring Lilla Sickla gård och Skarpa by, föreslås utökas till att gälla grova träd i hela reservatet då flera remissinstanser ansåg att detta var ett alltför begränsat skydd för de värdefulla träden. Den föreskrift om cykling som fanns i remissförslaget strider mot de lokala trafikföreskrifterna i Stockholm, enligt vilka all cykeltrafik utanför cykelvägar och bilvägar är förbjuden, och tas därför bort.

Tillägg har gjorts i skötselplanen om entrén vid Markuskyrkan samt förslag till ny gång- och cykelväg och nytt skid- och motionsspår, båda från Hammarbybacken med anslutning till Hellasgården.

En uppskattning av kostnader för investeringar, tillsyn och drift av reservatet har gjorts av markkontoret i samarbete med berörda stadsdelsförvaltningar.

Stadsbyggnadsnämnden beslutade den 6 april 2006 att föreslå kommunfullmäktige att inrätta naturreservatet Nackareservatet, Stockholms stad, med det syfte, de föreskrifter och den avgränsning som framgår av bilaga 2 till tjänsteutlåtandet, samt att föreslå kommunfullmäktige att fastställa skötselplanen i bilaga 3 som skötselplan för naturreservatet.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden *Madeleine Sjöstedt* (fp), *Katariina Gïven* (fp), *Mats G. Nilsson* (m), *Joakim Larsson* (m) och *Ingvar Snees* (m) enligt följande.

I många fall är inte reservatsbildandet i sig en förutsättning för att områden ska kunna bidra till att invånare skall kunna njuta av vår vackra natur. Det har istället visat sig att syftet med reservat i flera fall går stick i stäv med invånarnas tidigare användning av naturområdena och begränsar deras möjligheter att använda områdena. Det är därför viktigt att tillgängligheten för alla Stockholmare i det blivande naturreservatet hålls på en hög nivå och att det även i framtiden blir möjligt dels ha kvar de verksamheter som finns i dag men även utveckla dessa.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande av den 22 mars 2006 har i huvudsak följande lydelse.

UTLÅTANDE

Bakgrund

Kommunfullmäktige beslutade i september 1993 att staden i samråd med Nacka kommun bör verka för att Nacka friluftsområde inrättas som naturreservat. I gällande översiktsplan 99 anges att Hammarbyskogen och Stockholms delar av Nacka friluftsområde ska bevaras och skydd som naturreservat utredas. Gatu- och fastighetsnämnden gav i april 2002 gatu- och fastighetskontoret i uppdrag att hos Nacka kommun anhålla om bildande av naturreservat för Stockholms stads mark inom Nacka friluftsområde, och att parallellt utreda vilka delar av Nacka friluftsområde inom Stockholms stad som bör bli föremål för reservatsbildning.

I samarbete med Nacka kommun togs förslag till naturreservat för Nacka friluftsområde inom såväl Stockholm som Nacka fram. Områdesnämnden i Älta och stadsbyggnadsnämnden i Stockholm beslutade i juni 2004 att skicka ut förslag till naturreservat för Nackareservatet på remiss. Juridiskt innehöll förslaget två olika reservat, ett i Stockholm och ett i Nacka, men för att framhålla vikten av att området skulle ses som en helhet föreslogs att reservaten skulle få ett gemensamt beslutsdokument. Reservatet i Stockholm föreslogs få namnet Sickla-Skarpnäcks naturreservat, reservatet i Nacka namnet Nacka gårds naturreservat. Förslaget remitterades under tiden 14 juli till 31 oktober 2004 till alla sakägare, berörda statliga, regionala och kommunala instanser samt föreningar. Gat- och fastighetsnämnden och fastighets- och saluhallsnämnden fick förlängd remisstid till 31 januari 2005. Ett samrådsmöte hölls i Kärrtorp i september och förslaget var utställt på biblioteken i de närliggande stadsdelarna.

I början av mars 2006 lade stadsbyggnadskontoret fram ett reviderat förslag till naturreservat. 16 mars beslutade stadsbyggnadsnämnden att återremittera förslaget och att uppdraga åt kontoret att omarbete förslaget i syfte att inlemma följande områden i Nackareservatet:

1. Koloniområdet söder om Hammarbybacken.
2. Området öster om kv. Rimfrosten i Björkhagen.
3. Området vid Helsingborgsvägen, norr om kv. Blixten
4. Området öster om kv. Termometern i Björkhagen
5. Området söder om Kärrtorps IP i Kärrtorp. Dock utan konflikt med det gamla reservatet för motorväg.

Stadsbyggnadsnämnden bifogade också en karta med dessa områden markerade. Kontoret har arbetat om förslaget i enlighet med nämndens beslut.

Förslaget

Vårvintern 2005 kom de berörda förvaltningarna i Stockholm och Nacka överens om att dela reservatsbildningen i två processer på var sin sida om kommungränsen. I september 2005 beslutade kommunfullmäktige i Nacka att inrätta sitt naturreservat under namnet ”naturreservatet Nackareservatet, Nacka”. Stadsbyggnadskontoret föreslår därför att namnet på Stockholms reservat blir ”naturreservatet Nackareservatet, Stockholm”. Reservatsförslaget har reviderats utifrån remissynpunkterna och i enlighet med stadsbyggnadsnämndens beslut om återremiss den 16 mars 2006.

Syfte

Syftet föreslås vara oförändrat från remissförslaget, med endast ett tillägg om skogen vid Markuskyrkan samt ett förtydligande av syftet för Lilla Sickla gård.

Syftet med naturreservatet föreslås därmed vara

- att bevara ett stort sammanhängande frilufts- och naturområde – en värdekärna i den regionala grönstrukturen – med omfattande möjligheter till rekreation intill en tätbefolkad del av Stockholmsregionen.
- att bevara områdets omväxlande topografi och dess rika variation av skogstyper, kärr, sjöar och kulturmark.
- att främja och utveckla områdets mångsidiga friluftsutnyttjande, biologiska mångfald och kulturvärden.

Vid Lilla Sickla gård är bevarande och utveckling av kulturvärdena särskilt viktigt. Här föreslås också syftet vara att göra gården mer allmänt tillgänglig och att utveckla rekreationsvärdena i gårdens omgivningar, till exempel genom ny eller ombyggd tillfartsväg, kafé- och konferensverksamhet och eventuellt nya byggnader anpassade till platsens kulturhistoria.

I Sickla park (på Sickla udde) föreslås syftet främst vara att säkra området för bostadsnära rekreation och fritidsaktiviteter, samtidigt med ett säkerställande av ekmiljön, med död ved och intressant fauna. Vid Markuskyrkan i Björkhagen är skogen viktig dels för helhetsupplevelsen av kyrkomiljön, dels som grön entré till reservatet.

Avgränsning

Avgränsningen föreslås ändras i enlighet med stadsbyggnadsnämndens beslut om återremiss. Det innebär att Sickla park i Hammarby sjöstad, Lilla Sickla gård med koloniområdet öster om Hammarbybacken, björkskogen vid Markuskyrkan, området öster och söder om Kärrtorps idrottsplats samt området mellan kommungränsen och bebyggelsen i Bagarmossen ingår i det föreslagna reservatet.

Hammarbyskogen från Gullmarsplan till och med Hammarbybacken har diskuterats i reservatsarbetet. Området är en förbindelselänk till Årstaskogen som behöver stärkas för både rekreation och biologiska värden. I samband med Hammarby sjöstads utbyggnad kommer staden dock att behöva handlingsfrihet i detta område, och funktionen som förbindelselänk måste därför hanteras i fortsatt planering.

Området kring Skarpa by har höga ekologiska och rekreativa värden men är idag delvis kvartersmark, delvis vägområde i detaljplan. För att kunna infoga området i naturreservatet krävs en planändring. En ändring av detaljplanen är under diskussion, också p.g.a. önskemål om ändrad markanvändning i bebyggelsen kring Skarpa by. I en ny detaljplan kan de värdefulla områden som idag är kvartersmark och vägreservat överföras till naturmark och därmed i framtiden ingå i naturreservatet.

Föreskrifter

De föreskrifter för markägare och allmänhet som föreslogs i remissen kvarstår med endast två ändringar. Remissförslaget innehöll en tillståndsplikt för att fälla grova träd i Sickla park samt kring Lilla Sickla gård och Skarpa by. Flera remissinstanser, bl.a. länsstyrelsen och miljö- och hälsoskyddsnämnden ansåg att detta var ett alltför begränsat skydd för de värdefulla träden i reservatet. Tillståndsplikten föreslås därför utökas till att gälla grova träd i hela reservatet. Den föreskrift om cykling som fanns i remissförslaget strider mot de lokala trafikföreskrifterna i Stockholm, enligt vilka all cykeltrafik utanför cykelvägar och bilvägar är förbjuden, och tas därför bort.

Förslaget innehåller föreskrifter dels för markägare och andra sakägare (hyresgäster, arrendatorer, upplåtelseinnehavare, m.fl.), dels för allmänheten. Föreskrifterna för sakägarna är av två slag:

- Åtgärder som är förbjudna (dispens kan ges om det finns särskilda skäl)
- Åtgärder som är tillåtna efter tillstånd från respektive kommun. I Stockholm är det stadsbyggnadsnämnden som prövar tillstånden. Prövningen ska ske mot syftet med reservatet.

Eftersom syftet med naturreservatet bl.a. är att främja området mångsidiga friluftsutnyttjande föreslås de flesta föreskrifterna för sakägarna vara av den sistnämnda sorten. På så sätt finns t.ex. möjlighet att utveckla nya rekreationsanläggningar. De föreskrifter som föreslås gälla för allmänheten är bl.a. förbud mot okopplad hund, och ridning utanför vägar och ridstigar.

Vid Lilla Sickla gård är såväl byggnaden som tillhörande tomtområde i behov av omfattande upprustning. Utredningar om VA-försörjning och tillfartsvägar behöver utföras. Syfte och föreskrifter i förslaget till naturreservat är utformade så att sådana upprustningar och förändringar inte hindras.

Skötsel

Skarpnäcks stadsdelsnämnd påpekade i sitt remissvar att det är viktigt att en ny väg anläggs in till golfbanans p-plats. Vid planarbete för kv. Jämlikheten, norr om djursjukhuset i Bagarmossen, har berörda förvaltningar kommit överens om att behålla nuvarande väg eftersom andra lokaliseringar innebar trafiksäkerhetsproblem. Den har lagts in som tillfartsväg i den nya detaljplanen.

Stadsmuseinämnden är orolig för att förslaget om skyltning vid Markuskyrkan kan förstöra upplevelsen av kyrkomiljön. En notering om att entrén vid Markuskyrkan ska utformas i samråd med stadsmuseet har därför skrivits in i skötselplanen.

Idrottsnämnden föreslår en gång- och cykelväg från Hammarbybacken med anslutning till vägen som går från Björkhagen till Hellasgården samt ett nytt skid- och motionsspår med start från Hammarbybacken och med anslutning till spårsystemet vid Hellasgården och Kärrtorps IP. Förslagen har lagts in i skötselplanen, men måste studeras vidare.

En uppskattning av kostnader för investeringar, tillsyn och drift av reservatet har gjorts av markkontoret i samarbete med berörda stadsdelsförvaltningar. Investeringskostnaderna beräknas till ca 1 miljon kronor och driftskostnaderna till 340 000 kr per år för Skarpnäcks stadsdelsförvaltning och 322 500 kr per år för Katarina-Sofia stadsdelsförvaltning. Driftskostnaderna är dock kostnader för områdets skötsel som inte är beroende av om området är reservat eller inte.

REMISSER

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande av den 19 april 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Bakgrund

Kommunfullmäktige beslutade i september 1993 att staden i samråd med Nacka kommun bör verka för att Nacka friluftsområde inrättas som naturreservat. I gällande översiktsplan 99 anges att Hammarbyskogen och Stockholms delar av Nacka friluftsområde ska bevaras och att en naturreservatsbildning ska utredas för att långsiktigt skydda området.

Stadsbyggnadsnämnden i Stockholm och områdesnämnden i Älta, Nacka kommun, beslutade i juni 2004 att skicka ut förslag till naturreservat för Nackareservatet på remiss. Förslaget remitterades under tiden 14 juli till 31 oktober 2004 till alla sakägare, berörda statliga, regionala och kommunala instanser samt föreningar. Vårvintern 2005 gjordes en överenskommelse mellan Stockholm stad och Nacka kommun om att, med anledning av praktiska skäl, dela reservatsbildningen i två separata processer på var sida om kommungränsen.

Kommunfullmäktige i Nacka beslutade i september 2005 att inrätta naturreservatet under namnet ”naturreservatet Nackareservatet, Nacka”. Stadsbyggnadskontoret föreslår därför att namnet på Stockholms reservat ska vara ”naturreservatet Nackareservatet, Stockholm”.

Ärendet

Stadsbyggnadsnämnden har efter beaktande av inkomna remisser lämnat ett förslag till naturreservatsbildning för Nackareservatet, Stockholm. Sammanfattningsvis innebär förslaget följande.

Syfte

- att bevara ett stort sammanhängande frilufts- och naturområde, en värdekärna i den regionala grönstrukturen med omfattande möjligheter till rekreation intill en tätbefolkad del av Stockholmsregionen.

- att bevara områdets omväxlande topografi och dess rika variation av skogstyper, kärr, sjöar och kulturmark.
- att främja och utveckla områdets mångsidiga friluftsutnyttjande, biologiska mångfald och kulturvärden.

Avgränsning

Naturresevatets geografiska begränsning framgår av kartan, bilaga 1.

Föreskrifter

Förslaget innehåller föreskrifter dels för markägare och andra sakägare (hyresgäster, arrendatorer, upplåtelseinnehavare, m.fl.), dels för allmänheten. Föreskrifterna för sakägarna är av två slag:

- Åtgärder som är förbjudna, dispens kan ges om det finns särskilda skäl.
- Åtgärder som är tillåtna efter tillstånd från respektive kommun. I Stockholm är det stadsbyggnadsnämnden som prövar tillstånden. Prövningen ska ske mot syftet med reservatet.

Eftersom syftet med naturresevatet bl.a. är att främja områdets mångsidiga friluftsutnyttjande föreslås de flesta föreskrifterna för sakägarna vara av den sistnämnda sorten. På så sätt finns t.ex. möjlighet att utveckla nya rekreationsanläggningar.

De föreskrifter som föreslås gälla för allmänheten är bl.a. förbud mot okopplad hund och ridning utanför vägar och ridstigar.

Skötsel

En uppskattning av kostnader för investeringar, tillsyn och drift av reservatet har gjorts av markkontoret i samarbete med berörda stadsdelsförvaltningar. Investeringskostnaderna beräknas till ca 1 miljon kronor och driftskostnaderna till 340 000 kr per år för Skarpnäcks stadsdelsnämnd och 322 500 kr per år för Katarina-Sofia stadsdelsnämnd. Ovanstående driftskostnader för området är oberoende av om området är klassificerat som naturresevat eller konventionell park- och skogsmark.

Ärendets beredning

Ärendet är remitterat till stadsledningskontoret där det beretts av infrastrukturavdelningen.

Stadsledningskontorets förslag

Stadsledningskontoret föreslår i likhet med stadsbyggnadsnämnden att kommunfullmäktige beslutar att inrätta naturresevatet Nackareservatet Stockholm. Geografisk avgränsning, syfte och föreskrifter är liktydiga med de som föreslås i stadbyggnadsnämndens underlag.

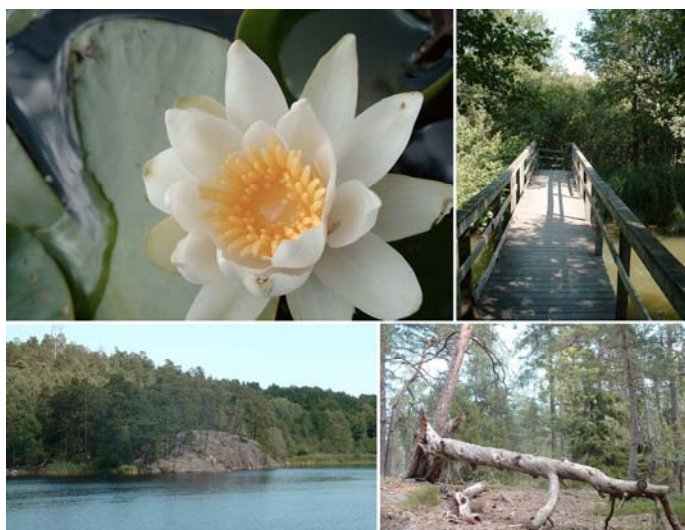
Stadsledningskontoret vill därutöver uppmärksamma det faktum att drift och skötsel av naturresevatet förväntas genomföras av berörda stadsdelsnämnder inom

befintlig budget. Bildande av naturreservat är i sig inte orsak till begäran om utökad meddelstilldelning, i synnerhet inte då driftkostnader antas var oberoende av områdets skyddsform.

Naturresevatet

Nackareservatet,

Stockholms stad

Beslutsdel med syfte, föreskrifter, avgränsning

Februari 2006

Innehåll

Kommunens beslut	14
Syfte med naturreservatet	14
Föreskrifter.....	14
Allmänna föreskrifter som gäller för området.....	17
Skötsel och förvaltning	18
Beslutskarta.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Skälen för beslutet	19
Administrativa data.....	20
Områdets värden och användning.....	20
Ärendets beredning	24
Projektdeltagare	24
Avgränsning av naturreservatet	24
Hur man överklagar beslutet.....	25

Kommunens beslut

Med stöd av 7 kap. 4§ miljöbalken beslutar kommunfullmäktige i Stockholms stad, den X/X 2006, att inrätta naturreservatet Nackareservatet, Stockholms stad, enligt beslutskarta, med nedanstående syfte och föreskrifter.

Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet Nackareservatet, Stockholms stad, är att bevara ett stort sammanhängande frilufts- och naturområde – en värdekärna i den regionala grönstrukturen – med omfattande möjligheter till rekreation intill en tätbefolkad del av Stockholmsregionen. Syftet är också att bevara områdets omväxlande topografi och dess rika variation av skogstyper, kärr, sjöar och kulturmark. Avsikten med reservatet är vidare att främja och utveckla områdets mångsidiga friluftsutnyttjande, biologiska mångfald och kulturvärden.

Vid Lilla Sickla gård är bevarande och utveckling av kulturvärdena särskilt viktigt. Här är också syftet att göra gården mer allmänt tillgänglig och att utveckla rekreativvärdena i gårdens omgivning, till exempel genom ny eller ombyggd tillfartsväg, kafé- och konferensverksamhet och eventuellt nya byggnader anpassade till platsens kulturhistoria.

I Sickla park (på Sickla udde) är syftet främst att säkra området för bostadsnära rekreation och fritidsaktiviteter, samtidigt med ett säkerställande av ekmiljön, med död ved och intressant fauna.

Vid Marcuskyrkan i Björkhagen är skogen viktig dels för helhetsupplevelsen av kyrkomiljön, dels som grön entré till reservatet.

Syftet skall tryggas genom att:

- området sköts med hänsyn till rekreativ-, natur- och kulturvärden
- allmänhetens möjligheter till en mångfald av friluftsaktiviteter och naturupplevelser gynnas
- tillgängligheten för besökande förbättras
- markanvändning, anläggningar och verksamheter utformas utifrån reservatets syfte
- information om reservatets olika värden förmedlas till allmänheten
- skyddsvärda arter och naturtyper uppmärksammas i skötseln

Naturreservatsbildningen ska inte hindra dagens eller framtida sportaktiviteter eller andra aktiviteter som sker med hänsyn till syftet med naturreservatet.

Föreskrifter

För att tillgodose syftet med naturreservatet beslutar kommunfullmäktige i Stockholms stad med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 § miljöbalken att nedan angivna föreskrifter skall gälla i naturreservatet.

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 5 § miljöbalken angående inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet.

Föreskrifterna utgör ej hinder för att utföra åtgärder som är nödvändiga i samband med underhåll av ledningar genom området och reningsanläggningar. Inte heller för markförvaltares tillsyn och tillsyn enligt miljöbalken. Föreskrifterna gäller dessutom inte för arbetsföretag som krävs för den normala skötseln av områdets byggnader och anläggningar samt för åtgärder som framgår av till naturreservatsbeslutet hörande skötselplan, såsom underhåll av vägar, motionsspår, stigar, skyltar, diken, etc.

Undantag gäller även för:

- Avledningsdiken
- Anläggande av motionsspår och ej belagda gång- och cykelvägar
- Underhållsåtgärder i Ältasjöns utlopp enligt befintlig vattendom
- Ny eller ombyggd tillfartsväg och kommunalt VA till Lilla Sickla gård
- Eventuella om- och tillbyggnader inom Lilla Sickla gård

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och andra författningar är det förbjudet att

- A1. anordna upplag (inkl. snöupplag) annat än i samband med skötsel av området och dess anläggningar,
- A2. plantera ut för trakten främmande växt- eller djurarter i mark och vatten. Föreskriften gäller ej utplantering av växter i omedelbar närhet till Lilla Sickla gård och Brotorp,
- A3. använda kemiska bekämpningsmedel eller konstgödsel. Undantag gäller, för bekämpning av jättebjörnloka, där hänsyn ska tas till eventuell känslig vegetation.
- A4. anlägga campingplats eller uppställningsplats för husvagnar,
- A5. anlägga motorbana eller skjutbana.

Utan kommunens tillstånd är det förbjudet att

- A6. förändra områdets permanenta topografi, ytförhållanden eller avrinningsförhållanden, till exempel genom att gräva, spränga, borra, dika, schakta, muddra eller fylla ut,
- A7. uppföra ny byggnad eller anläggning,

- A8. anlägga väg, parkering, belagd gång- och cykelväg samt ridstig eller asfaltera befintlig grusväg,
- A9. anlägga ny ledning i mark, vatten och luft, samt uppföra mast eller antenn,
- A10. nyanlägga eller utöka befintliga bryggor och hamnar eller att hårdgöra stränder.
- A11. uppföra stängsel eller andra hägnader med undantag av stängsel för betesdjur och viltstängsel. Genomgångar skall ordnas så att allmänhetens tillträde till området inte hindras,
- A12. att avverka träd med en diameter i brösthöjd på mer än 60 cm, samt ta bort död ved från träden eller närområdet. Undantag gäller för säkerhetsåtgärder i anslutning till kör- och gångvägar, samt för att flytta död ved till annan plats med gamla ekar.

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång inom naturreservatet.

För att trygga syftet med naturreservatet förpliktas markägare och innehavare av särskild rätt till marken att tåla

- B1. utmärkning av naturreservatets gränser samt uppsättning av informationsskyltar,
- B2. utförande och nyttjande av anläggningar för friluftslivet,
- B3. åtgärder i enlighet med fastställd skötselplan.

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap. 30§ miljöbalken.

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och andra författningar är det för allmänheten förbjudet att

- C1. fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar samt att skada vegetation i övrigt genom att t.ex. gräva upp ris, örter, gräs, mossor, lavar eller svampar. Att plocka blommor, bär eller svamp är tillåtet med allemansrättens begränsningar,
- C2. störa och skada djurlivet, till exempel genom att klättra i boträd, fånga eller döda däggdjur, fåglar, kräldjur eller groddjur,

- C3. medföra hund som inte är kopplad. Föreskriften gäller ej inom på platsen markerat hundrastområde,
- C4. sätta upp skylt, affisch eller dylikt. Dock får snitslar, orienteringsskärmar och tipsfrågor uppsättas för tillfälligt bruk om de avlägsnas efter avslutat arrangemang samt om känsliga markområden undviks,
- C5. rida annat än på anlagd väg, markerad ridstig eller ridplats,
- C7. framföra motordriven farkost i Ältaån,
- C8. göra upp eld annat än på anvisad plats enligt skötselplanen,
- C9. ställa upp eller parkera husvagn.

(Föreskrifterna skall träda i kraft tre veckor efter den dag då författningen utkom från trycket i länets författningssamling.)

Allmänna föreskrifter som gäller för området

Utöver de föreskrifter som genom detta dokument knyts till reservatet, gäller även de allmänna föreskrifter som är giltiga i alla naturområden i kommunen. Nedan presenteras ett urval.

Allemansrätten

Allemansrätten innebär att alla får använda annans mark och vatten för att komma ut och vistas i naturen. Men man får inte störa och inte förstöra. Med föreskrifterna för reservatet inskränks allemansrätten på vissa punkter för att säkerställa reservatets värden. Vissa delar är redan inskränkta av annan lagstiftning som de lokala ordningsföreskrifterna och trafikföreskrifterna som gäller för Stockholm samt terrängkörningslagen. Allemansrätten i övrigt innebär i korthet:

- Att man inte får skräpa ned.
- Blommor, bär och svamp, nedfallna grenar, torrt ris, får plockas. Fridlysta blommor får inte plockas.
- Jakt och fiske ingår inte i allemansrätten. Man måste lämna djurens ungar och bon ifred och får inte ta fågelägg. Det räknas som jakt. Alla vilda däggdjur och fåglar är fredade. Djurarter som hotas av utrotning är fridlysta till exempel alla grodor och ormar.

- Det finns ingen motoriserad allemansrätt. Enligt terrängkörningslagen är det förbjudet att köra bil, MC, moped och andra motordrivna fordon på barmark i terrängen. Det är inte heller tillåtet att köra med motordrivna fordon på enskilda vägar som är avstängda för motortrafik.
- Att man får ta sig fram till fots, cykla, rida, åka skidor och tillfälligt vistas i naturen. Visa hänsyn och vara försiktig.
- Att man får bada

Lokala ordningsföreskrifter och trafikföreskrifter

De lokala trafikföreskrifter som gäller för Stockholms stad gäller även inom naturreservatet Nackareservatet, Stockholms stad. I lokala trafikföreskrifterna ingår att man:

- inte får cykla annat än på cykelvägar och bilvägar,
- inte får framföra eller parkera motorfordon (inkl moped) enligt nedan.

Fordon

Framförande, stannande och parkering av fordon och motorfordon i naturmark i Stockholm stad är reglerat av lagar och föreskrifter. Körning i terräng med motordrivna fordon är förbjudet i hela landet på barmark för annat ändamål än jord eller skogsbruk. Undantag kan även medges för räddningstjänst, visst näringsutövning eller vid särskilda skäl. Undantag från förbudet i terrängkörningslagen görs för bland annat statlig eller kommunal tjänsteman, vid skötsel- och anläggningsarbete inom park-, idrotts-, eller friluftsområden och inom tomt. Undantag från förbudet är också att stanna eller parkera i anslutning till väg. All fordonstrafik är förbjuden i bland annat terräng och på gångplan. Undantag för varutransport till kiosk eller dylikt och väghållningsarbete el dylikt, då fordon får framföras på parkväg när det krävs. Fordon får inte stannas eller parkeras på parkväg eller i terräng.

Skötsel och förvaltning

I enlighet med 3 § förordningen om områdesskydd fastställer kommunfullmäktige i Stockholms stad, tillhörande övergripande skötselplan med huvudsakliga mål, riktlinjer och åtgärder för naturreservatets skötsel och förvaltning för reservatet. Inom ramen för dessa kan kommunerna fortlöpande meddela direktiv för förvaltningen.

Stockholms stad är förvaltare för naturreservatet i enlighet med 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken.

Tillstånd och dispens från föreskrifterna beslutas i Stockholms stad av stadsbyggnadsnämnden. Tillsynsmyndighet enligt miljöbalken är miljö- och hälsoskydds-nämnden.

Skälen för beslutet

Området har sedan lång tid en mycket stor betydelse för närrekreation och för det rörliga friluftslivet i den sydöstra delen av Stockholm. Betydelsen grundar sig dels i närheten till Stockholms sydöstra stadsdelar, men också i sambandet med de stora naturområdena i angränsande delar av Nacka, ett område som i folkmun kallas för "Nackareservatet". Området hyser stora sociala, estetiska och pedagogiska värden för besökare, för barn, studenter, m.fl. Naturen är en mosaik av naturtyper som utgör livsmiljö för en mångfald arter av växter och djur, varav flera är hotade lokalt, regionalt eller nationellt. De flesta av dessa är miljöer som utgör rester av ett gammalt kulturlandskap med bl.a. olika ädellövskogar, men här finns också ekologiskt särskilt känsliga våtmarker och stränder, samt ett flertal så kallade nyckelbiotoper. Området har även stora kulturhistoriska värden med gamla gårdsmiljöer med sina odlingslandskap och lämningar från Stockholms tidiga industriella epok.

Naturreseptatet Nackareservatet, Stockholms stad, ingår i en av Stockholms gröna kilar och är en del av Stockholms regionala grönstruktur. Reservatet utgör en viktig förbindelselänk, med flera entrépunkter, mellan Stockholms sydöstra stadsdelar och de stora naturområdena i västra Nacka.

Genom att området avsätts som naturreseptat läggs markanvändningen långsiktigt fast för rekreation, friluftsliv, naturvård och kulturvård till förmån för nuvarande och kommande generationer.

Förenlighet med översiktsplanen

Miljöbalkens hushållningsbestämmelser i tredje och fjärde kapitlet skall tillämpas vid beslut om naturreseptat. Hushållningsbestämmelserna kommer till uttryck i Stockholms översiktsplan 1999. I Öp 99 är Hammarbyskogen-Nacka friluftsområde redovisat som natur- och friluftsområde som skall bevaras och skydd som naturreseptat utredas.

Detaljplaner

Mot bebyggelsen i väster finns ett antal antagna detaljplaner som berörs av reservatet. Samtliga planlagda områden som ingår i naturreseptatet är avsatta som park eller natur i respektive detaljplan. De gällande detaljplaner som i någon del berörs av förslaget till naturreseptatet är följande:

96099	park resp. idrott. En framtida idrottsanläggning hindras inte av reservatsbestämmelserna. (Sickla park)
92099A	park (Sickla kanal)
3095	park (norra Björkhagen)
5172A	park (Markuskyrkan)

94037	park (Halmstadsvägen)
6978	park (Byälvsvägen)
3894	park (Bagarmossen, Ljusnevägen)
5651	park (Skarpnäck)
3900	park (S om Rusthållarvägen och Klarälvsvägen)

Administrativa data

Namn:	naturreservatet Nackareservatet, Stockholms stad
Objektnummer:	
Skyddsstatus:	Naturreservat
Kommun:	Stockholms stad
Stadsdelsområden:	Skarpnäcks stadsdelsförvaltning, samt Katarina-Sofia avseende Sickla park
Lägesbeskrivning:	Området är beläget ca fem kilometer sydost om Stockholms centrum. Från norr till söder gränsar reservatet i väster till Hammarby sjöstad, Hammarbyhöjden, Björkhagen, Kärrtorp, Bagarmossen och Skarpnäck i Stockholms stad.
Fastighetskarta:	1015g Nacka, skala 1:12 500.
Topografisk karta:	10 I NO Stockholm, skala 1:50 000
Gräns:	Förslag till gräns återfinns på bifogad beslutskarta.
Area:	Totalt ca 99 hektar
Fastigheter:	Södra Hammarbyhamnen 1:3, Lagunen 1, Hammarbyhöjden 1:1, Skarpnäcks gård 1:1 i Stockholms stad.
Markägare:	Stockholms stad
Naturvårdsförvaltare:	Stockholms stad
Naturgeografisk region:	Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken.
Landskapstyp:	Sprickdalslandskap.
Höjd över havet:	0-ca 65 meter

Områdets värden och användning

Allmänt

Naturreservatet Nackareservatet, Stockholms stad, är beläget ca fem kilometer sydost om Stockholms centrum, på gränsen mellan Stockholm och Nacka kommun. Reservatet omfattar ca 75 hektar mark, och består till största delen av ädellövskogar och blandskogar. Ställvis finns partier med hällmarkstallskog på höjderna, med mellanliggande små fattigkärr i sänkorna på hällmarkerna. I större dalgångar finns

också barrblandskog, fuktlövskog och ädellövskog. Tidigare ekhagar och öppna kulturmarker finns insprängda här och var, men är under igenväxning. Sprickdalslandskapets mosaik, samt tidigare markanvändning, gör att området är kuperat, vackert och omväxlande. Variationen skapar förutsättningar för en rik flora och fauna, bland annat för en lång rad ovanliga och rödlistade arter. Kärnan i reservatet utgörs av de gamla gårdsmiljöerna och kulturlandskapen kring Stora och Lilla Sickla gårdar samt Skarpnäcks gård. I norr ingår också västra delen av Sicklasjön, medan Ältaån delvis löper genom de södra delarna.

Området (utom Sickla Park) utgör en del av det som i folkmun är välkänt under namnet "Nackareservatet". Nackareservatet har mycket länge varit ett av Stockholmsområdets mest attraktiva strövområden, och omnämns som sådant redan på 1920-talet (Sernander 1926). Hela reservatsområdet är idag ett ovärderligt andningshål för människor i hela Stockholms södra delar, med viktiga förbindelser österut i det övriga Nackareservatet och Erstaviksområdet.

Regional grönstruktur för natur och människor

Det föreslagna reservatet ingår i en av Stockholms så kallade gröna kilar, Tyrestakilen. Reservatsområdet ligger i den västra delen av en av kilens värdekärnor. Värdekärnan sträcker sig nästintill obruten från Hammarbyskogen ca 10 kilometer österut mot Erstavik och Erstaviken i Östersjön. Vid Hammarbyskogen smalnar det sammanhängande skogsområdet av och anges vara ett så kallat svagt avsnitt av länken. Ältavägen ligger som en barriär i nord-sydlig riktning.

Åt sydost mot Tyresta finns de starkaste ekologiska sambanden, framförallt för barrskogslevande arter, och i viss mån till arter knutna till öppna marker. För eklevande arter finns ett spridningssamband åt norr till ekbestånd på Sickla udde, Hellasgården och Nyckelvikens, med vidare samband till Nationalstadsparken. Åt söder finns ett liknande samband åt Flatenområdet och Ågesta. Tyresövägen utgör en kraftig barriär åt söder, såväl till Flatenområdet som till Tyresta-Åva. Åt väster finns en grön förbindelse med Årstaskogen och Årsta holmar, Gröndal och Aspuddens Målarstränder. Åt sydväst finns vidare ett samband via Bagarmossenskogen i söder (mellan Bagarmossen och Skarpnäck) till Skogskyrkogården i väster. De ekologiska sambanden åt väster och norr är till viss del svaga och fragmenterade. Vägar och bebyggelse verkar som kraftiga spridningsbarriärer. De samband som finns är dock viktiga för den biologiska mångfalden i Stockholms län.

Även för människors möjlighet att röra sig genom naturområden utgör den regionala grönstrukturen mycket viktiga rekreativa samband. Sörmlandsleden är ett viktigt exempel på ett regionalt vandringsstråk, med början i Björkhagen i naturreservatet.

Friluftsliv

Reservatet präglas dels av närrekreation från de intilliggande stadsdelarna, men också av att det utgör den västra delen av Nackareservatet, som i Nacka kommun utgör Riksintresse för friluftslivet. Hit kommer människor för att njuta av naturen, motionera, för att finna lugn och ro och få frisk luft. Förskolor och skolor använder området för naturstudier och positiva upplevelser.

Här försiggår även en mängd friluftsverksamheter som t.ex. vandring, orientering, skidåkning, skridskoåkning, fiske, cykling, kanot, svamp- och bärplockning. Genom området går flera anlagda stigar där de flesta sträcker sig vidare in i Nacka kommun. Viktiga målpunkter är i Stockholm främst Sickla park och Lilla Sickla gård, samt i Nacka bland andra Hellasgårdens friluftsanläggning, badplatserna vid Källtorpssjön och Söderbysjön, samt Björkhagens golfklubb. Sörmlandsleden startar i Björkhagen och går sedan vidare in i Nacka. Många av aktiviteterna försiggår inte bara inom reservatsområdet, utan sträcker sig även ut mot Nacka. Detta gäller t ex flera vandringsleder och småvägar som används av cyklister. Friluftssamband finns även med Flatenområdet och med Tyresta-Åva.

Buller från inflygningen till Bromma flygplats verkar idag störande på områdets upplevelsevärden.

Ekologiskt särskilt känsliga områden

Strandmiljön längs Sickla sjö finns utmärkt i Stockholms översiktsplan från 1999 som ekologiskt särskilt känslig naturstrand. Vidare finns ett par våtmarker i Bagarmossen, samt våtmarker på gränsen mellan Stockholm och Nacka utmärkta som ekologiskt särskilt känsliga (Stockholms stadsbyggnadskontor 1999). I översiktsplanen märks våtmarkerna i Bagarmossen även ut som naturvårdsobjekt med särskilt bevarandevärde. Detta gäller även ädellövskogsmiljöerna kring Lilla Sickla, ekhagen på Sickla udde, samt en torräng och en ekmiljö kring Skarpnäcks Gård.

Skyddsvärd flora och fauna

Inom området finns en rik variation av naturtyper, flora och fauna, bitvis med mycket höga naturvärden. Värdena har utvecklats som en kombination av naturgivna förutsättningar och tidigare markanvändning, främst i form av bete och slätter. Minst ett trettiotal rödlistade arter har påträffats inom området. Rödlistade arter är arter vars framtida överlevnad inte är säker. I en rödlista har olika arter bedömts och klassificerats utefter olika hotklasser, eller s.k. rödlistekategorier. Den nya svenska rödlistan från år 2005 ansluter till internationell standard.

Vidare finns ca 56 arter upptagna som regionalt skyddsvärda av ArtArken i Stockholms stad (databas över hotade och skyddsvärda arter inom Stockholms stad). De flesta av de ovanliga och hotade arterna är knutna till de äldre lövskogsområdena,

igenväxande ekhagar, artrika gräsmarker, samt alstrandskog. De mest skyddsvärda arterna utgörs av flora och fauna knutna till gamla ihåliga ekar och murkna stammar av klibbal. Vidare finns i området ett flertal fågelarter knutna till stora sammanhängande skogsområden. Likaså finns goda stammar av såväl stora som små däggdjur, fuktiga marker rika på groddjur, samt biotoper för rödlistade kräldjur.

Kulturhistoria

Människor har troligen befolkat området sedan yngre stenåldern, ca 5000 år sedan. Inom området finns tre platser där större gårdar och torp varit belägna, många med anor från 1500-talet. Några av dessa hus finns ännu kvar, medan andra har brunnit ned eller på andra sätt försvunnit. Platserna där husen legat är generellt väldokumenterade, men husgrunder och inägor är ofta påverkade av igenväxning. Gamla torpmiljöer inom reservatet finns vid Lilla Sickla, samt Brotorp mellan Bagarmossen och Skarpnäck. Kvarvarande gårdar som sätter en stark kulturhistorisk prägel på området är främst Lilla Sickla (byggnader från 1700-tal). Strax söder om reservatet finns också Skarpnäcks gård, till vilken reservatets södra delar tidigare hört.

Vid Lilla Sickla gård finns en gammal vattenkraftsanläggning som utgjort en del av Stockholms tidiga industrihistoria. Lilla Sickla finns i Stockholms översiktsplan markerad som kulturhistoriskt värdefull miljö. Områdets kultur- och naturvärden finns väl dokumenterade. Såväl byggnaden som tillhörande tomtområde är i behov av omfattande upprustning, likaså behövs utredning av VA-frågor och tillfartslösningar.

Reservatsområdets öppna marker och igenväxande ek- och hasselområden är viktiga bärare av områdets kulturhistoria, och värda att bevara för att tydliggöra landskapet och tidigare markanvändning. Den småskurna och kuperade terrängen har begränsat åkerytorernas storlek vilket bidrar till variationen i landskapet.

Ledningsnät

En kraftledning korsar Ulvsjön och Ältaån i söder för att löpa ut i Skarpnäck. I denna södra del av reservatet finns även en avloppsledning mellan Bagarmossen och Ältasjöns östra strand. En rikstelekabel löper också genom reservatet.

Strandskydd

Generellt strandskydd på 100 meter råder idag kring Sicklasjön.

Vattendomar

Vattendom finns för Ältaån från 1979. Vattendomen för Ältasjöns utlopp (Ältaån) är daterad 1979-12-20, DVA 87, VA 54/79 aktbilaga 7, Stockholms tingsrätt, Avd 5, Vattendomstolen.

Ärendets beredning

Hösten 1993 gav Stockholms kommunfullmäktige i uppdrag till gatu- och fastighetsnämnden att inrätta ett naturreservat omfattande dessa aktuella delar samt Stockholms stads ägor i västra Nacka. År 1999 meddelade kommunfullmäktige i Nacka kommun att man var positiv till inrättandet, och samma år tog kommunstyrelsen beslut om Nacka kommuns medverkan. Våren 2002 fick gatu- och fastighetskontoret i Stockholm i uppdrag att påbörja arbetet med inrättandet. Vårvintern 2005 beslöts att dela reservatsbildningen i två processer på varsin sida om kommungränsen; i Stockholm Sickla-Skarpnäck naturreservat och i Nacka, Nacka gård naturreservat. I september 2005 beslutade kommunfullmäktige i Nacka att inrätta sitt naturreservat under namnet ”naturreservatet Nackareservatet, Nacka”. Stockholm ändrade då namnet på sitt reservat till ”naturreservatet Nackareservatet, Stockholms stad”.

Projektmedlemmar

Projektkonsult: Ulrika Hamrén, Ekologigruppen AB, som ansvarat för framtagande av manus för beslut och skötselplan. Övriga medverkande från Ekologigruppen AB har varit Anders Haglund (fältarbete och medverkan i förslag till skötselplan), Pernilla Hessling och Annika Gyllenspetz (friluftslivskartering och kartarbete), Åke Ekström (medverkan i förslag till beslut och föreskrifter) samt Krister Sembo (redigeringar).

Ledningsgrupp Stockholms Stad och Nacka kommun:

Rune Karlsson och Mattias Sjölander, gatu- och fastighetskontoret, AO Egendom.

Helene Nilsson och Mova Hebert, gatu- och fastighetskontoret, region ytterstad.

Mats Perner och Ulrika Egerö, stadsbyggnadskontoret.

Roger Grönvall, Nacka kommun.

Dessutom har en arbetsgrupp inrättats med deltagare från gatu- och fastighetskontoret, stadsbyggnadskontoret, Skarpnäcks stadsdelsförvaltning, idrottsförvaltningen och miljöförvaltningen.

Avgränsning av naturreservatet

Avgränsningen av naturreservatet (se beslutskarta) har gjorts med utgångspunkt från värdefulla naturområdets lokalisering, behovet av rekreation samt från behovet av en sammanhållen grönstruktur med naturområden i Nacka kommun. Avgränsningen mot öster har bestämts av gränsen mellan Nacka och Stockholms stad.

Avvägningar mot andra intressen har gjorts vid avgränsningen. Det gäller främst planförhållanden inom de områden som gränsar till bebyggelse inom Stockholms stad. Vad gäller Skarpa by i söder, finns förslag att tillfoga delar av området då planförhållandena ändras i samband med en framtida exploatering av Skarpa by.

Förslaget till avgränsning skapar tillsammans med föreskrifterna och skötselplanen förutsättningar för att syftet med naturreservatet skall kunna uppnås.

Hur man överklagar beslutet

Sakägare kan överklaga beslutet hos länsstyrelsen i Stockholms län, inom tre veckor från den dag då beslutet kungjordes. Så här gör man om man vill överklaga:

- Tala om vilket beslut ni överklagar, t.ex. genom att skriva kommunfullmäktiges beslutsdatum och paragrafnummer.
- Tala om varför ni anser att beslutet ska ändras och vilken ändring ni vill ha. Skicka även med sådant som ni anser kan ha betydelse för ärendet.
- Underteckna skrivelsen och uppge namn, personnummer, postadress och telefonnummer. Om ni anlitar ombud kan istället ombudet underteckna skrivelsen.
- OBS! Skicka sen skrivelsen till *Stadsbyggnadskontoret*, strategiska avdelningen, Box 8314, 104 20 Stockholm. Stadsbyggnadskontoret skickar sen skrivelsen vidare till länsstyrelsen.

REMISSREDOGÖRELSE

Strategiska avdelningen
Berit Göransson
Tfn 08-508 27 280

2006-02-16

Dnr 2002-12824-55

Ulrika Egerö
Tfn 08-508 26 799

Förslag till Sickla-Skarpnäcks naturreservat (naturreservatet Nackareseservatet, Stockholms stad)

Innehåll

1. Sammanfattning av synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstagande

- 1.1 Allmänt
- 1.2 Namn
- 1.3 Syfte
- 1.4 Avgränsning
- 1.5 Föreskrifter
- 1.6 Entréer, motionsspår, hundrastområden, m.m.
- 1.7 Skötsel

2. Hur remissen bedrivits

3. Remissvar

- 3.1 Länsstyrelsen
- 3.2 Sakägare
- 3.3 Remissinstanser
- 3.4 Boende i området och annan allmänhet
- 3.5 Intresseföreningar m.fl.

1. Sammanfattning av synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstagande

1.1 Allmänt

Ingen av de som lämnat synpunkter på remissen är negativ till att området skyddas som naturreservat. Flertalet är uttalat positiva.

Gatu- och fastighetsnämnden samt fastighets- och saluhallsnämnden anser att det är nödvändigt att omarbete den för Sickla-Skarpnäcks och Nacka gårds naturreservat gemensamma remissversionen till två för respektive reservat separata besluts- och skötselhandlingar.

Kontorets ställningstagande

För tydlighetens skull har det gemensamma dokumentet omarbetats till två för respektive reservat separata dokument.

1.2 Namn

Flera föreningar och boende ogillar förslaget till namn på reservatet. Många föreslår att både reservatet i Stockholm och i Nacka ska heta Nackareservatet. Bimbo-bikers föreslår namnet Hellas naturreservat.

Kontorets ställningstagande

Ordet "naturreservat" måste vara med i namnet för ett naturreservat, därför kan reservatet inte heta enbart Nackareservatet. Kommunfullmäktige i Nacka valde "naturreservatet Nackareservatet, Nacka" som namn på sin del.

Stadsbyggnadskontoret föreslår därför att reservatet i Stockholm får namnet "naturreservatet Nackareservatet, Stockholms stad".

1.3 Syfte

Några remissinstanser, bl.a. gatu- och fastighetsnämnden, fastighets- och saluhallsnämnden, stadsdelsnämnderna samt vissa boende och föreningar är nöjda med att rekreation, friluftsliv, sportaktiviteter, biologisk mångfald och kulturvärden fått lika stor tyngd i syftet med reservatet.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden och Arbetsgruppen Bevara Nackareservatet, som representerar 20 olika föreningar, anser att meningen

"Naturreservatsbildningen skall inte hindra dagens eller framtida sportaktiviteter eller andra aktiviteter som sker med hänsyn till syftet med naturreservatet" bör strykas ur syftet med reservatet.

Stadsmuseinämnden anser att skyddet för Lilla Sickla gård måste utredas vidare, men ser positivt på förslagets ambition att göra gården mer allmänt

tillgänglig och att utveckla rekreativsvärdena i gårdens omgivning.

Kontorets ställningstagande

Kontoret anser att rekreation, inkl. sportaktiviteter, ska vara ett av reservatets viktigaste syften och att den formulering av syftet som remissförslaget innehöll därför ska behållas, fränsett ett tillägg om björkskogen bakom Markuskyrkan enligt nedan

1. 4 Avgränsning

Berörda stadsdelsnämnder och regionplane- och trafiknämnden har uttalat att den föreslagna avgränsningen är bra.

Gatu- och fastighetsnämnden, fastighets- och saluhallsnämnden och stadsmuseinämnden ifrågasätter lämpligheten av att låta parkmarken öster om Björkhagens kyrka ingå i naturreservatet.

Gatu- och fastighetsnämnden samt fastighets- och saluhallsnämnden ifrågasätter principiellt lämpligheten av att förlägga reservatsgränsen direkt mot kvartermark för bebyggelse. Nämnden anser också att ett reservatsbeslut för Lilla Sickla gårdsområdet bör anstå tills beslut föreligger om gårdens framtida användning.

Vid Bagarmossens djursjukhus föreslår gatu- och fastighetsnämnden samt fastighets- och saluhallsnämnden en flyttning av reservatsgränsen till kommungränsen längs berörd del av kv Jämlikheten. Projekt Hammarby Sjöstad har framfört önskemål om flyttning av reservatsgränsen vid Hammarbybacken åt öster. I övrigt anser gatu- och fastighetsnämnden samt fastighets- och saluhallsnämnden att vissa gränsjusteringar kan prövas under kommande revideringsarbete beroende på numera uppnådd klarhet i pågående detaljplanläggningar.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden, skönhetsrådet, 44 föreningar, en namninsamling med 4 692 namn och boende i intilliggande områden anser att reservatet bör vara större. I stort sett samtliga dessa vill att Hammarbyskogen och Hammarbybacken fram till teletornet samt Kärrtorpsskogen kring Kärrtorps IP ingår i reservatet. Dessutom vill Skönhetsrådet, föreningarna, namninsamlingen och många boende att reservatsgränsen ska följa dagens bebyggelse i t.ex. Björkhagen, Kärrtorp och östra Bagarmossen.

Två bollklubbar, verksamma vid Kärrtorps IP, anser att förslagen reservatsgräns vid Kärrtorp är bra. 59 personer med anknytning till en förskola i Bagarmossen har begärt att reservatsgränsen justeras västerut fram till befintlig

bebyggelse vid Rusthållarvägen-Ljusnevägen. Miljö- och hälsoskydds nämnden, skönhetsrådet och två mountainbike-sällskap anser att Bagarmossenskogen bör ingå i reservatet. Miljö- och hälsoskydds nämnden och Ältasjöns fiskevårdsförening anser också att området öster om Skarpa by bör ingå.

Anders Wennersten föreslår att gränsen läggs vid bebyggelsens gräns men att man inom denna gräns markerar områden där det finns planeringstekniska problem och säger att dessa områden tills vidare är exkluderade. Stockholm Vatten anför att det är oklart hur de delar av de olika sjöarnas tillrinningsområden som ligger utanför reservatet ska skötas och regleras.

Kontorets ställningstagande

Ett tillägg om den estetiska betydelsen av björkskogen bakom Markuskyrkan bör läggas in syftet med reservatet.

Den föreslagna reservatsgränsen ligger minst 10 och oftast 20 m från kvartersmark, fränsett där kommungränsen går intill kvartersmark samt Sickla park där de höga värdena finns alldeles intill bebyggelsen.

Hammarbyskogen och Bagarmossenskogen ligger i anslutning till stadsdelar där vissa behov av kompletteringar finns. De gröna värden och funktioner som finns där kan skyddas i fortsatt planering.

Under samrådet har starka skäl för att ta med området kring Kärrtorps idrottsplats i reservatet förts fram. Samtidigt har i områdesplaneringen för Kärrtorp diskuterats kompletteringsbebyggelse vid Sockenvägen och Vikstensvägen. Kontoret anser att de lokala natur- och rekreationsvärden väster och söder om idrottsplatsen kan hanteras i fortsatt planering, men att området öster om Sockenvägen och Kärrtorps idrottsplats bör tas med i reservatet.

Området norr och öster om Skarpa by har höga natur-, kultur- och rekreationsvärden, men är idag delvis kvartersmark och delvis vägområde i detaljplan. För att kunna infoga området i naturreservatet krävs en planändring. En ändring av detaljplanen är under diskussion, också p.g.a. önskemål om ändrad markanvändning i bebyggelsen kring Skarpa by. I en ny detaljplan kan de värdefulla områden som idag är kvartersmark och vägområde överföras till naturmark och därmed i framtiden ingå i naturreservatet.

Eftersom naturreservat är en relativt strikt reglering är det svårt att ta med hela avrinningsområden, med bebyggelseområden och trafikleder, i reservatet. Skyddet av vattenkvaliteten i sjöarna måste därför även beaktas i samband med planläggning, m.m.

Att exkludera vissa områden i reservatet tillsvidare går inte att göra juridiskt.

1.5 Föreskrifter

Gatu- och fastighetsnämnden, fastighets- och saluhallsnämnden, Katarina-Sofia stadsdelsnämnd och regionplane- och trafiknämnden anser att den flexibilitet i föreskrifterna som remissförslaget innebär är gynnsamt för ett så tätortsnära område.

Stockholm Vatten redovisar vilka åtgärder de vill ha möjlighet att göra med stöd av att åtgärder som är nödvändiga i samband med underhåll av ledningar föreslås vara undantagna från föreskrifterna.

Några remissinstanser, bl.a. länsstyrelsen och miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att tydligare restriktioner för skogsbruket bör införas i föreskrifterna. Miljö- och hälsoskyddsnämnden och naturskyddsföreningen vill ha reservatet indelat i två geografiska zoner med olika skärpa i föreskrifterna. I de särskilt värdefulla områdena bör det vara helt förbjudet att förändra topografin, hårdgöra stränder och avverka grova träd. Marie Åslund, boende i Understenshöjden, är istället tveksam till generellt förbud mot ekfällning i föreskrifterna mot bakgrund av förekomsten av döende och döda ekar.

Skönhetsrådet önskar de sociokulturella avvägningarna i reservatsföreskrifterna förstärkta för att ytterligare tydliggöra allmänhetens möjligheter att nyttja området.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att bestämmelser i annan lagstiftning som är viktiga för naturområdet bör omnämnas separat i beslutsdokumentet. Nämnden vill också att de undantag som anges i föreskrifterna bör strykas, eftersom de kan ges tillstånd enligt de föreslagna föreskrifterna. Arbetsgruppen Bevara Nackareservatet vill att möjligheten att få anlägga en ny tillfartsväg till Lilla Sickla ska strykas och befintlig väg behållas som försörjningsväg.

Johan av Petersens anför att såväl önskvärda som oönskade aktiviteter som förekommer bör utredas och redovisas i underlaget för ett ställningstagande om naturreservat och skötselplan, samt att särskilda områden för mountainbikecykling bör avsättas. Maria Hannäs, boende i Björkhagen, anser att sportcykling bör begränsas till bestämda leder eller banor. Hellas och Nackaskogarnas stigcyklister föreslår att föreskriften om cykling ändras till ”Cykling är tillåten i området förutom på elljusspåren...” eftersom mountainbikecykling endast sker på befintliga stigar.

Flera boende och föreningar saknar förbud mot motorfordon i reservatet.

Kontorets ställningstagande

Kontoret anser att ombyggnad, renovering, underhåll och drift av vatten- och avloppsledningar samt inspektion och rensning av tunnlar räknas som sådant underhåll som ska vara undantaget i föreskrifterna. Tillbyggnad och byggande av nya ledningar i samband med eventuell exploatering och förtätning och vid anslutning av ledningar från grannkommuner kommer däremot kräva tillstånd.

De sociokulturella avvägningarna i reservatsföreskrifterna är tydliga, till exempel genom att anläggande av motionsspår och en utveckling av Lilla Sickla gård inte hindras.

Någon zonerings, med skärpta föreskrifter i de särskilt värdefulla områdena, bör inte göras eftersom flexibiliteten i reservatet är viktig och det kan behöva göras förändringar även i de värdefulla områdena. Kontoret anser dock att föreskriften om trädfällning bör skärpas till att gälla grova träd i hela reservatet. Döda eller döende träd som utgör säkerhetsrisk kan fällas utan hinder av föreskrifterna, träd som behöver fällas av andra särskilda skäl kan fällas efter tillstånd från stadsbyggnadsnämnden.

Bestämmelser i annan lagstiftning som är viktiga för området kommer läggas in i beslutsdokumentet. De undantag från föreskrifterna som föreslås är redan prövade, och bedömda som lämpliga, i samband med reservatsarbetet. Om den nya tillfartsvägen till Lilla Sickla ska gå i nuvarande vägens sträckning eller i en ny får prövas i framtida arbete med utveckling av gården.

Kontoret har utrett fritidsaktiviteter som ger upphov till konflikter, och anser att det för närvarande inte finns skäl för att reglera t.ex. cykling i större omfattning än i de lokala trafikföreskrifterna. Den föreskrift om cykling som fanns i remissförslaget strider mot de lokala trafikföreskrifterna i Stockholm, enligt vilka all cykeltrafik utanför cykelvägar och bilvägar är förbjuden, och tas därför bort.

Motorfordonstrafik utanför bilvägar är förbjudet inom reservatet enligt terrängkörningslagen och de lokala trafikföreskrifterna.

1.6 Entréer, motionsspår, hundrastområden

Skarpnäcks stadsdelsnämnd påpekar att det är viktigt att en ny väg anläggs in till golfbanans p-plats. Stadsmuseinämnden är orolig för att förslaget om skyltning vid Markuskyrkan kan förstöra upplevelsen av kyrkomiljön.

Idrottsnämnden föreslår en gång- och cykelväg från Hammarbybacken med anslutning till vägen som går från Björkhagen till Hellasgården samt ett nytt skid- och motionsspår med start från Hammarbybacken och med anslutning till

spårssystemet vid Hellasgården och Kärrtorps IP. Maria Hannäs, boende i Björkhagen, liksom två av mountainbike-grupperna är tveksamma till dragningen av gång- och cykelvägen.

Flera boende har synpunkter på entréernas och p-platzernas placering samt skyltarnas utformning och innehåll. Flera remissinstanser, bl.a. Skogsluffarnas OK och Arbetsgruppen Bevara Nackareservatet accepterar ett hundrastområde strax norr om Brotorp. Maria Hannäs, boende i Björkhagen, och Naturskyddsföreningen är tveksamma till nya hundrastområden.

Kontorets ställningstagande

Vid planarbete för kv. Jämlikheten, norr om djursjukhuset i Bagarmossen, har berörda förvaltningar kommit överens om att behålla nuvarande väg till golfbanan eftersom andra lokaliseringar innebar trafiksäkerhetsproblem. Den har lagts in som tillfartsväg i den nya detaljplanen. En notering om att entrén vid Markuskyrkan ska utformas i samråd med stadsmuseet skrivs in i skötselplanen.

Förslaget till ny gång- och cykelväg mellan Hammarbybacken och Hellasgården och ett nytt skid- och motionsspår från Hammarbybacken mot Hellasgården och Kärrtorps IP läggs in i skötselplanen, men måste studeras vidare. Även entréernas, p-platzernas och hundrastområdenas placering liksom skyltarnas utformning kommer studeras vidare.

1.7 Skötsel

Gatu- och fastighetsnämnden samt fastighets- och saluhallsnämnden påpekar att kostnader för anläggande av nya anläggningar som entréer, spår, informationstavlor, ökad skötsel och administration m.m. behöver utredas och beräknas av respektive ansvarig förvaltning, för att därefter på sedvanligt sätt prövas i respektive budget. Skarpnäcks stadsdelsnämnd framför att det är angeläget att nämnden få utökade resurser för att åtgärder ska kunna realiseras. Arbetsgruppen Bevara Nackareservatet och Kommittén för bevarande av Storstockholms Sydöstra Friluftsområden betonar vikten av att ekonomiska medel avsätts för skötselåtgärderna i skötselplanen. Botaniska sällskapet vill att särskilda medel avsätts för att restaurera de öppna markerna runt Lilla Sickla.

Anders Wennersten, boende i Kärrtorp, föreslår att ideella krafter ges möjlighet att hjälpa till med skötseln av reservatet.

Föreningen Rädda Ältasjön och Ältens fiskeklubb anser att framkomligheten i Ältaån måste förbättras både med avseende på strandvegetation och växtlighet i vattnet.

Naturskyddsföreningen riktlinjerna för skötsel av gräsmarker bör vara mera precisa vad gäller vilka marker som ska slås och vilka som ska betas.

Kontorets ställningstagande (avstämt med markkontoret)

Reservatshandlingarna kompletteras med en uppskattning av kostnader för skötsel- och investeringskostnader. Dessa får sedan prövas i det årliga budgetarbetet.

Föreningar och andra som vill bidra till skötseln av reservatet kan kontakta stadsdelsförvaltningen för diskussion om eventuellt brukaravtal.

Rensning av Ältaån är reglerat i vattendom. Ältaån och dess stränder är ekologiskt särskilt känsliga och eventuella skötselåtgärder bör därför studeras särskilt.

Skötselplanen är övergripande och mer precisa riktlinjer tas fram i framtida detaljerade skötselanvisningar.

1.8 Övrigt

Arbetsgruppen Bevara Nackareservatet föreslår att möjligheterna att rekonstruera och bygga upp en del av de byggnader som tidigare låg vid Lilla Sickla gård, samt att återskapa det tidigare större flödet i bäcken undersöks.

Kontorets ställningstagande

Utvecklingen av Lilla Sickla gård behöver studeras särskilt.

2. Hur remissen bedrivits

Remissen skickades ut, tillsammans med Nacka kommuns remiss av förslag till Nacka gårds naturreservat, till fem sakägare samt ett stort antal intresseföreningar och andra remissinstanser den 16 juli 2004. Remisstiden var till den 31 oktober 2004. Gatu- och fastighetsnämnden och fastighets- och saluhallsnämnden fick förlängd remisstid till den 31 januari 2005. Ett samrådsmöte hölls den 14 september 2004 i Kärrtorp där ca 45 personer deltog.

3. Remissvar

3.1 Länsstyrelsen

Länsstyrelsen är positiv till att Sickla-Skarpnäck skyddas som naturreservat. Reservatet ingår som ett av de områden som tagits fram i samband med regeringsuppdraget om tätortsnära natur.

Beträffande skogsbruket finns det i skötselplanen restriktioner som inte har riktig täckning i beslutet då det saknas föreskrifter som reglerar skogsbruket. Restriktioner för skogsbruket bör därför regleras i föreskrifterna.

3.2 Sakägare

Gatu- och fastighetsnämnden och fastighets- och saluhallsnämnden har lämnat likalydande remissvar. De ifrågasätter lämpligheten av att låta parkmarken öster om Björkhagens kyrka ingå i naturreservatet och därmed omfattas av reservatets syften och föreskrifter. Vidare har nämnderna principiellt ifrågasatt lämpligheten av att förlägga reservatsgränsen direkt mot kvartersmark för bebyggelse. För att begränsa den ökade administrativa hanteringen som följer med nu föreslagen reservatsgräns förordar nämnderna att reservatsgränsen inte förlägges närmare kvartersmark än ca 50 meter, såvida inte särskilt uttalade skäl häremot föreligger.

Vidare anser nämnderna att ett reservatsbeslut för Lilla Sickla gårdsområdet bör anstå tills utredningar och beslut föreligger om gårdens framtida användning, varvid får prövas om nedbrunna byggnader bör återuppföras och/eller hur en integrerande utbyggnad skulle kunna utformas. Vid Bagarmossens djursjukhus föreslår nämnderna en flyttning av reservatsgränsen till kommungränsen längs berörd del av kv Jämlikheten, då pågående arbete med detaljplaneändring för kvarteret försenats och det gamla planproblemet med golfbanetillfarten därför kvarstår. I övrigt anser nämnderna att vissa gränsjusteringar kan prövas under kommande revideringsarbete beroende på numera uppnådd klarhet i pågående detaljplanläggningar.

Projekt Hammarby Sjöstad har framfört önskemål om flyttning av reservatsgränsen vid Hammarbybacken åt öster, i linje med dalgången och i bäckens riktning, för att kunna tillgodose framtida rekreationsintressen.

Nämnderna anser att den av juridiska skäl gjorda uppdelningen på två reservatsområden med två olika namn är fördelaktig även av administrativa och informativa skäl och att det därför är nödvändigt att omarbete den gemensam-

ma remissversionen till två för resp. reservat separata besluts- och skötselhandlingar. Detta förenklar läsbarheten, förståelsen och framtida tolkningar inte bara för ansvariga tjänstemän utan också för brukarna. Nämnderna tillstyrker namnet Nacka gårds naturreservat på reservatet i Nacka kommun, eftersom Nacka gård historiskt har varit områdets huvudsakliga brukscentrum.

Nämnderna tillstyrker också förslaget till syfte, med hänvisning till att kommunstyrelsen 2001 beslutade att syftet med naturreservatet ska vara såväl rekreationen, friluftslivet, sportaktiviteter som den biologiska mångfalden. Den flexibilitet i föreskrifterna som remissförslaget innebär anser nämnderna vara gynnsamt för ett så tätortsnära område.

Kostnader för anläggande av nya anläggningar som entréer, spår, informationstavlor, ökad skötsel och administration mm behöver utredas och beräknas av resp. ansvarig förvaltning, för att därefter på sedvanligt sätt prövas i resp. budget. Gatu- och fastighetsnämnden och fastighets- och saluhallsnämnden anser också att det är fördelaktigt om förslag till nya motionsspår och gång- och cykelvägar redovisas på kartbilaga 1.

Ligita Sjöblom, hyresgäst på Lilla Sickla gård har som svar på remissen skickat ett brev som är likalydande med hennes yttrande i ett ärende om ovårdad tomt. Hon upplyser om att familjen Sjöblom inventerade allt djurliv på Lilla Sickla och har medverkat till att det kunnat blivit ett reservat.

Skogsluffarnas OK (Orienteringsklubb), som hyr Brotorp av Stockholms stad, anser att reservatsnamnet bör vara Nackareservatet. Reservatsbildningen ska inte hindra dagens och framtida tränings- och tävlingsverksamhet som de bedriver året om. De accepterar gränsen vad gäller Brotorp. De ser inte att skötselplanen berör deras nyttjande av Brotorp. De behöver fortsatt möjlighet att utnyttja den del av gång- och cykelvägen som finns mellan Skarpnäckgården och Brotorp för motortrafik för transporter till och från Brotorp. De accepterar att det anläggs ett hundrastområde på den oanvända bollplanen.

3.2 Remissinstanser

Skarpnäcks stadsdelsnämnd, anser att det är bra att naturreservatet inrättas. Det är dock olyckligt med två namn på, av alla upplevda, ett och samma "Nackareservat".

Stadsdelsnämnden ansluter sig vidare till den föreslagna avgränsningen av naturreservatet eftersom det är bra att en handlingsfrihet finns i markanvändningen alldeles intill den befintliga bebyggelsen. De anser vidare att det är bra att Lilla Sickla gård görs mer allmänt tillgänglig och att

rekreationsvärdena i gårdens omgivning utvecklas. Kostnader för insatserna är inte prissatta och förslaget innehåller ingen kostnads kalkyl. Det är angeläget att nämnden får utökade resurser för att åtgärder ska kunna realiserats.

De föreslagna entréerna till naturreservatet är bra, varav flera är belägna inom Skarpnäcks stadsdelsområde. Ett av förslagen är vid golfbanans P-plats bakom Ljusnevägen i Bagarmossen. Här är det viktigt att en ny väg anläggs in till P-platsen.

Lokala pensionärsrådet, Skarpnäcks stadsdelsnämnd reserverar sig mot att man undantar delar av reservatets skogsområde mellan Kärrtorp/ Bagarmossen och Söderbysjön. Lägg dessa områden utanför reservatet finns risk att de bebyggs senare, vilket skulle vara av ondo för framtidens befolkning.

Katarina-Sofia Stadsdelsnämnd, ser positivt på att Sickla-Skarpnäck/ Nacka gårds naturreservat, det så kallade "Nackareservatet" inrättas. Området har stora värden och det är angeläget att skydda den fortsatta markanvändningen av detta område för rekreation, friluftsliv, naturvård och kulturvård till förmån för nuvarande och kommande generationer. Beträffande Sickla park/Sickla udde framhölls det redan vid planeringen att det var angeläget att tillgodose bostadsnära rekreation och fritidsaktiviteter. Den särskilda formuleringen av syftet för just Sickla park som rekreativområde innebär att eventuella framtida behov av närrekreativområden i form av byggnader, utvidgning av lekplatser eller gångvägar inom området bör kunna medges under förutsättning att de värdefulla ekarna skyddas. Stadsdelsnämnden ställer sig också bakom förslaget till föreskrifter för området. Stadsdelsförvaltningen svarar redan idag för skötseln av Sickla park och en detaljerad skötselplan har tagits fram under 2004 i vilken områdets skötsel specificeras.

Regionplane- och trafiknämnden (alternativt RTK på delegation), ser positivt på kommunernas ambition att säkerställa denna del av Tyrestakilen, som utgör ett viktigt tätortsnära område i den regionala grönstrukturen. De anser att flexibiliteten i föreskrifterna är gynnsamt för skyddet av ett så tätortsnära område. Genom att säkerställa området vid Lilla Sickla ökar möjligheterna för den växande befolkningen i Hammarby Sjöstad att hitta ut i Nackareservatet.

Stockholm Vatten, anför att det är oklart hur områden utanför reservaten, men inom de olika sjöarnas tillrinningsområden, ska skötas och regleras. Stor del av Ältasjön och dess tillrinningsområde ligger uppströms reservatsgränsen. Ur vattenkvalitetssynpunkt finns ingen fördel av att delar av sjöarna Ältasjön, Källtorpsjön, Järlasjön och Sicklasjön ingår i reservatet.

Stockholm Vatten påpekar att vid utsättning av fisk och kräftor bör hänsyn tas

enligt Fiskeriverkets bedömning av tillståndsgivning för utsättning av fisk. Föreskrifterna utgör ej hinder för att utföra åtgärder som är nödvändiga i samband med underhåll av ledningar genom området och reningsanläggningar. Stockholm Vatten preciserar i yttrandet de åtgärder de vill ha möjlighet att göra med stöd av denna skrivning.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet, ställer sig mycket positivt till förslaget att inrätta ett naturreservat. Enligt rådets uppfattning borde naturreservatets gränser följa de gröna kilarnas utsträckning in i de olika stadsdelarna utefter tunnelbanelinjen 17. Varje stadsdel återspeglar en del av Stockholms historia och de gröna kilarna har ett värde både biotopiskt och kulturhistoriskt. Ur stadsmorfologisk synvinkel är det viktigt att inte bygga ihop dessa olika tidsepoker i ytterstadens utveckling. Även den gröna kilen mot Gullmarsplan bör ingå i reservatet eftersom denna har stor betydelse som spridningskorridor mot Årstaskogen. Rådet önskar de sociokulturella avvägningarna i reservatsföreskrifterna förstärkta för att ytterligare tydliggöra allmänhetens möjligheter att nyttja området, t ex i Lilla Sickla gård.

Stockholms invandarmottagning avstår från att besvara remissen, då ärendet bedöms ligga utanför förvaltningens ansvarsområde.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Stockholm anser att reservatet bör delas in i två geografiska zoner med olika skärpa i föreskrifterna. De områden som i kartbilaga 2 anges som ”särskilt värdefulla naturområden” föreslår förvaltningen blir skyddade mot sådana åtgärder som nämns i föreskrift nr A6 (förändra topografi m.m.), A10 (hårdgöra stränder m.m.) och A12 (avverkning) genom förbud istället för tillståndsplikt. Denna ändring skulle innebära att åtgärderna kräver dispens och kompensationsåtgärder för att få genomföras i de mest värdefulla naturområdena, samtidigt som de mildare restriktionerna kan användas i övriga delar av reservatet. En sådan reglering anser förvaltningen vara nödvändig för att skydda de olika bevarandevärden som anges i reservatets syfte.

Nämnden anser vidare att meningen ”Naturreservatsbildningen skall inte hindra dagens eller framtida sportaktiviteter eller andra aktiviteter som sker med hänsyn till syftet med naturreservatet” som anges i syftet, samt de platsspecifika undantag som räknas upp i inledningen till A-föreskrifterna, bör strykas. Skrivningen öppnar för olika tolkningsmöjligheter, vilket snarare försvårar än underlättar för friluftslivets utveckling och komplicerar även tillsynsarbetet. Föreskrifterna är till för att reglera verksamheter som kan påverka syftet, de ska precisera vad som är tillåtet respektive förbjudet.

De undantag som anges i inledningen till föreskrifterna bör strykas, fränsett de

som gäller ordinarie skötsel, tillsyn och underhåll av mark, vatten och byggnader, då uppräknade åtgärder antingen faller under de tillståndspliktiga föreskrifterna nummer A7, A8 och A9 eller räknas som ordinarie skötsel och underhåll.

Föreskrift nr A12, som anger förbud mot att utan tillstånd fälla ekar grövre än 60 cm i diameter i tre områden, är enligt nämnden inte tillräcklig för att skydda den värdefullaste skogen i reservatet. Istället borde en ren förbuds föreskrift skrivas in med följande lydelse: Förbjudet ”att avverka, ta bort död ved eller utföra andra skogliga åtgärder utöver skötselplanen i de områden som i kartbilaga 2 anges som särskilt värdefulla. Undantag gäller för säkerhetsåtgärder i anslutning till kör- och gångvägar”.

MHN anser att bestämmelser i annan lagstiftning (t ex lokala trafikföreskrifter), som är viktiga för naturområdet men inte regleras av reservatsföreskrifterna för tydlighetens skull bör omnämnas separat i beslutsdokumentet, så de ej glöms bort i sammanhanget.

Beträffande gränsdragningen anser miljö- och hälsoskyddsnämnden att utöver det område som presenteras i förslaget bör följande mindre områden ingå i reservatet:

- De värdefulla ekbackarna öster om Skarpa by, som hyser en rik biologisk mångfald och borde utgöra en naturlig del av reservatet
- Hammarbybacken och skogen väster om denna, som behövs för rekreation och för att trygga en grön förbindelse med Årstaskogen
- Stranden vid Sickla kanal på Nackasidan som är en viktig spridningsväg och förbindelse med Sickla park samt en entré för Hammarby Sjöstadborna till reservatet
- Den äldre barr- och blandskogen söder och sydost om Kärrtorps IP som utgör en grön förbindelse in mot Kärrtorp.
- En större del av den flitigt utnyttjade skogen mellan Bagarmossen och Skarpnäck med sina kommunalt viktiga naturvärden i form av ekmiljöer och ovanliga växter.

Stadsmuseinämnden anser det positivt att stora sammanhängande obebyggda marker reserveras som naturmark för framtida strövområden i stadens närhet och tillstyrker därför förslaget enligt den föreslagna avgränsningen. Speciella skötselplaner bör upprättas för fornlämningarna. Beträffande Lilla Sickla med omgivande mark måste skyddet utredas vidare. Det behövs en fördjupad kunskap om områdets fornlämningar, bebyggelse, parkanläggning och äldre markanvändning. De ser positivt på förslagets ambition att göra Lilla Sickla gård ”mer allmänt tillgänglig” och ”utveckla rekreationsvärdena i gårdens om-

givningar”.

Stadsmuseinämnden påpekar att Markuskyrkan med omgivande björkar är mycket viktiga för helhetsupplevelsen för kyrkomiljön. De anser det olyckligt om reservatsbildandet innebär nytillskott (förslaget om tydlig och intresseväckande skyltning vid Markuskyrkan) som kan förstöra upplevelsen av denna unika kyrkomiljö. De finner det olyckligt att de inte deltagit i projektets arbetsgrupp eftersom de kulturhistoriska aspekterna, särskilt inom Lilla Sickla, sannolikt hade varit bättre belysta.

Idrottsnämnden ser positivt på att berört område fredas för friluftslivet i Stockholms län. De anser att nya spår och gång- och cykelvägar bör iordningställas som tar sin utgångspunkt från Hammarbybacken för att bland annat tillgodose nya besökare från Hammarby Sjöstad ut i reservatet. En gång- och cykelväg från Hammarbybacken med anslutning till gång- och cykelvägen som utgår från Björkhagen mot Hellasgården är ett sätt att uppmuntra friluftsliv och minska antalet bilbesökare. De föreslår också ett nytt skid- och motionsspår med start från Hammarbybacken med anslutning till spårsystemet vid Hellasgården och befintligt spår som utgår från Kärrtorps IP. Spåren bör vara separerade från varandra för att undvika konflikter mellan olika intressegrupper.

Vägverket förutsätter att det föreslagna naturreservatets bestämmelser inte inskränker verkets möjligheter att till normal väghållning av Södra Länken.

1. Boende i området och annan allmänhet

En *namninsamling* ”skydda hela Nackareservatet” bland besökare i Nackareservatet har samlat 4.692 underskrifter under mottot ”Bevara hela Nackareservatet. Låt reservatsgränsen följa nuvarande bebyggelse i Bagarmossen, Kärrtorp, Björkhagen och Hammarbyhöjden enligt uppvisad bifogad karta.”

En separat namnlista med tre namn och samma lydelse som ovanstående har också inkommit.

59 personer med anknytning till barn som går på *förskolan Äventyret* på Rusthållarvägen har skrivit på en begäran att reservatsgränsen justeras västerut fram till befintlig bebyggelse vid Klarälvsvägen-Rusthållarvägen-Ljusnevägen-Rottnevägen. De anför att ett område på 2-3 ha öster i anslutning till förskolan inte ingår i det föreslagna reservatet. Förskolan har dagliga aktiviteter i området och barnen kan gå direkt från dagistomten ut i skogen .

Johan af Petersens, innehavare av egendomen Erstavik som gränsar till Nacka gård och som är av stor betydelse för de föreslagna naturreservaten, har 50 års erfarenheter av förvaltningen av natur- och kulturmiljöerna och av friluftslivet i Erstavik. Han anser att förslaget till beslut och skötselplan är viktiga och värdefulla steg mot att bevara och förstärka områdets värden men att det måste kompletteras i vissa viktiga delar. I första hand är det en fråga om att tillhandahålla tillräckliga medel för att bestrida kostnaderna för genomförandet. I förslaget saknas utredningar om behovet av tillsyn och om hur tillsynen ska genomföras. I ett så intensivt utnyttjat område krävs omfattande insatser för att säkerställa efterlevnaden av regler och förhindra skadegörelse. Förslaget till beslut måste kompletteras med bestämmelser om tillsynen.

Föreskriften C4 ger möjlighet att sätta upp orienteringsskyltar m m för tillfälligt bruk ”om de avlägsnas efter avslutat arrangemang samt om känsliga markområden undviks”. Petersens anför att organiserade arrangemang endast bör förekomma efter tillstånd av den som svarar för områdets skötsel och tillsyn, bl a för att säkerställa att ”känsliga markområden undviks”.

Skrivningarna om ekologiska samband mellan Tyresta och de föreslagna naturreservaten samt ”gröna förbindelser” med bl a Årstaviken, Nyckelviken och Södra Djurgården ifrågasätts. Petersen anför att sambanden inte finns då områdena är åtskilda genom bebyggelse. Vidare anføres att påståendet om att ”kilstrukturen fungerar” är felaktigt i vad avser älgstammen. Han anför att de föreslagna naturreservaten bildar tillsammans med Erstavik en avskärmad enklav med en älgstam. För att bevara den måste viltolyckor på motorvägarna och Ältavägen förhindras.

I den övergripande skötselplanen beskrivs endast de aktiviteter som är önskvärda eller tillåtna. Det förekommer dock i stor utsträckning även aktiviteter som är till skada för natur- och kulturmiljön och allmänheten. De aktiviteter som faktiskt förekommer bör utredas och redovisas i underlaget för ett ställningstagande om naturreservat och skötselplan. Beskrivningen av Källtorpsjön (sid 23) är missvisande för de delar som gränsar mot Erstavik. Bullret från Ältavägen är störande och det förekommer ofta nedskräpning. Han är positiv till målsättningen att förbättra miljön och anför att det är viktigt att skötselplanen har ett väl fungerande program för detta.

Petersens anför att särskilda områden för mountainbikecykling bör avsättas så att skador och störningar begränsas. Slutligen anser Petersens att riksintressena i naturreservaten ska prioriteras vid eventuella konflikter med lokala intressen i planeringen av bebyggelse m.m. i angränsande områden. Det betyder även ökade krav på miljökonsekvensbeskrivningar i Nackas och Stockholms

planering.

Anders Wennersten, boende i Enskededalen, anser att namnet Nackareservatet ska behållas. Han föreslår att gränsen läggs vid bebyggelsens gräns men att man inom denna gräns markerar områden där det finns planeringstekniska problem (Skarpa by, Kärrtorpsskogen, Hammarbyskogen) och säger att dessa områden tills vidare är exkluderade. Han utgår från att stadsbyggnadskontoret uppfattat det kompakta motstånd som finns mot bebyggelse i Kärrtorpsskogen från alla här boende.

Jonas Hugosson, boende i Kärrtorp, vill tacka för att det äntligen blir ett naturreservat i den underbara skogen, men anser att det är helgalet att reservatets västliga gräns inte går ända fram till befintlig bebyggelse utan dras som ett linjalstreck rakt genom skogen. Han menar att det är så totalunderligt att man lämnar t ex skogen vid Kärrtorp utanför reservatet trots dess stora värden att det är svårt att tro att det inte finns en baktanke med det och uppmanar nämnden att dra om gränsen.

Som ett förflutet som arkeolog blev han glad att rösen, stensättningar, ruiner och andra fornlämningar ska rensas på växtlighet så att de blir frilagda och synliga för folk. Att upptäcka att det finns rester från våra förmödrar och -fädrars liv är ett stort rekreationsvärde för många som går i skogen.

En informationstavla anser han ska stå vid Bagarmossen/Kärrtorp-ingången i skogen, strax intill där Byälvsvägen börjar. På den tavlan - och på de andra informationstavlorna – menar han att det måste tydligt anges var fornlämningarna är belägna.

Vidare föreslår han att ideella krafter får chans att hjälpa till med skötseln av reservatet genom att kunna söka ekonomiskt stöd. Jonas Hugosson anser också att golfbaneparkeringen måste stängas igen helt så biltrafiken i skogen minskar samt att skyddsnet ska sättas upp runt golfbanorna så att man kan gå i den delen av skogen utan att vara rädd för att få en boll på sig. Han anser att det ska vara tillåtet med cykling i reservatet, men att inga som helst motorfordon ska få åka omkring inom reservatet, varken i luften, på marken eller på vattnet.

Jan Alvant, boende i Kärrtorp anser att Lilla Sickla med sina fördämningar på berget söder om gården inte betonas i reservatsförslaget. Grävda diken och flöden från mossar återfinns fortfarande i terrängen. En jättegryta på berget vid Lilla Sickla där torpet Ararat låg är omnämnd, men det finns två samt en mindre utsvarvning intill. Eventuellt finns ytterligare grytor under jordlagret. Björkskogen, öster om Kärrtorps idrottsplats med glasbjörk och häxkvastar, har

inte uppmärksammat. I ordningsföreskrifterna saknas förbud att framföra ej behöriga motorfordon i reservatet. Det är vanligt med mopedåkning.

Slutligen betonar han att hela den nuvarande skogen intill bebyggelsen ska bli naturreservat, särskilt den gröna kil mellan Kärrtorp och Kärrtorps idrottsplats som utgör en väsentlig förbindelse mellan Nytorps gårde och reservatet mot Söderbysjön. Passagen via ekobyn är för trång för cyklister, skidåkare och boende. Han tackar för remissen och hälsar med glädje ett "riktigt" Nackareservats tillblivelse.

Fem boende på Statsrådsvägen 7-11 (kollektivhuset Sockenstugan) i stadsdelen Bagarmossen anser att gränsen till reservatet ska följa nuvarande bebyggelse och den sk "Kärrtorpsskogen" ska ingå i reservatet. Ingen ny bebyggelse ska kunna ske i det som idag är obebyggt. Den motortrafik som förekommer måste minskas kraftigt. Eldrivna fordon, förutom för handikappade eller för skötsel, ska förbjudas.

Fem personer som deltagit på vandringstur med Friskis och Svettis Stockholmsförening är mycket positiva till att ett naturreservat bildas. De anser att det ska utökas men Hammarbyskogen, bort till det stora teletornet som ligger ca 500 m väster om Hammarbybacken. och Kärrtorpsskogen. För Hammarbybacken innebär det fördelar med att ingå i reservatet.

Familjen Bråsjö (fem personer) i Enskededalen tycker det är mycket glädjande att "Nackareservatet" efter alla dessa år blir ett riktigt naturreservat. Läget så nära en storstad medför att rekreationsaspekterna bör väga lika tungt som naturvårdsaspekterna. De har analyserat de olika "inkörsportarna" eller gränsytor till reservatet och konstaterar att flera är rejält otillgängliga för många grupper som dagisgrupper, småbarnsföräldrar, pensionärer med flera. Det är endast ett skogsområde som är riktigt lättillgängligt, nämligen Kärrtorpsskogen. Kärrtorpsskogen är öppen, ljus och lättillgänglig och de värdar att Kärrtorpsskogen ska ingå i det föreslagna reservatet. De anser att staden ska tillgodose inte bara "proffsmotionärer" utan också vanligt folks behov av natur och ostörd miljö.

Erik Vinnå, boende i Skarpnäck, anser att namnet för hela det föreslagna området ska vara Nackareservatet som det hetat sedan 1950-talet. Han föreslår att nya parkeringsplatser anläggs närmare allmänna trafikleder t ex vid den ursprungliga mellan Kärrtorp och Bagarmossen, i Björkhagen och från Ältavägen. Förbjud kemisk besprutning. Slutligen önskar han att gränsdragningen ändras så att Perhagen kommer att inrymmas i reservatet liksom kärrområdet bortom Kärrtorp samt marken belägen öster om Hammarbybacke.

Maria Hannäs, boende i Björkhagen, är enormt glad att naturreservatet äntligen kommer till stånd. Hon är uppvuxen i Björkhagen och har vistats mycket i Nackaskogen redan som barn. Hon har följande synpunkter:

1. Namnet bör vara Nacka naturreservat, två namn på ett sammanhängande naturreservat är olämpligt.
2. Gränsen i västra delen, mot Skarpnäcks sdn, bör följa bebyggelsen. Området norr om Karlskronavägen och Ronnebyvägen bör ingå liksom skogen intill Hammarbybacken. Vidare bör gränsen följa Björkhagens bebyggelse mot skogen. Området runt Kärrtorps IP och halvvägs ner mot Söderbysjön ska ingå liksom skogspartiet bakom Sockenvägen/Byälvsvägen.
3. Den eventuella nya cykelvägens dragning från Lilla Sickla, över stenbron och genom skogen till Björkhagsängarna är tveksam.
4. Inhägnade hundrastområden bör inte förekomma.
5. Reservatets bör kompletteras med en entré vid Kärrtorp.
6. P-platsen i Bagarmossen med infart från Ljusnevägen ska vara tillgänglig för alla fordon. Huvudsaklig parkering för besökare/golfspelare bör vara Björkhagen.
8. Sportcykling bör begränsas till bestämda leder eller banor.

Ulla Larsson, boende i Enskededalen, vill utvidga Sickla-Skarpnäcks naturreservat till att omfatta alla de delar inom Stockholms kommun som i dagligt tal kallas Nackareservatet. Hon anser att staden ska föregå med gott exempel och bidra med den mark som ligger inom Stockholms gränser istället för att ”vältra över allt på Nacka kommun”. Hon menar att de argument som framskymtat om behov av mera bostäder och att ge bärkraft åt Kärrtorps centrum genom ny bebyggelse, inte håller.

Marie Åslund, boende i Understenshöjden i Björkhagen tycker det är bra att skogen äntligen får ett lagstadgat skydd. Hon vill skydda hela skogsområdet fram till nuvarande bebyggelsegräns och behålla namnet Nackareservatet. All motortrafik, inklusive mopeder, som inte behövs för skötsel bör förbjudas. Att generellt tillåta mountainbike på alla stigar i skogen verkar olyckligt. Det bör finnas möjlighet i reservatsföreskrifterna att kanalisera aktiviteter som er stort slitage till särskilda områden eller stigar. Entrén vid Kärrtorps IP bör tas bort som huvudentré. Bilentréer bör hänvisas till mer trafiktåliga lägen, t ex vid Sickla, Hellas och Tyresövägen. Ytterligare entré från Kärrtorps tunnelbana kan markeras. Den nya breda vägen på Nytorps gårde bör minskas i bredd och ges en mer underordnad roll. Utfyllnaden i kärret bakom Kärrtorps IP bör tas bort och breddavlopp ordnas. Hon är tveksam till generellt förbud mot ekfällning i föreskrifterna mot bakgrund av förekomsten av döende och döda ekar.

Paul Sundvall, regelbunden cyklist i Nacka/Hellas-skogarna anser att det är

viktigt att man även i fortsättningen ska kunna cykla i skogen. Självklart måste man ta hänsyn till gående och joggare, men dessa träffar man oftast på under själva transporten (som sker på grus/cykelbana) och då gäller precis samma hänsyn som i vanlig trafik. När man träffar gående och joggare i stigarna är det sällan ett problem – cykelhastigheten är ca 5-10 km/h och man kan mötas utan att någon blir skrämdd. Slitaget från cykling är litet. Cyklingen ger heller inga avgaser eller buller. Nacka/Hellas-skogarna är en av de bästa platserna i stockholmsområdet att cykla på – att inskränka cykling där skulle vara ett hårt slag mot alla cyklister som regelbundet cyklar där.

2. Intresseföreningar m.fl.

Björkhagens golfklubb (BjGK) ser positivt på reservatsbildningarna med de bakomliggande syftena, allmänna mål och riktlinjer. De önskar att deras verksamhet i området ska finnas kvar som en resurs där värdena för friluftsliv, natur och kultur kan fortsätta att utvecklas.

Parkeringsplatsen längs vägen från Ljusnevägen i Bagarmossen används av andra än besökare till golfklubben. Den har vid flera tillfällen använts som slutstation för bilar och BjGk vill göra myndigheterna uppmärksamma på problemet. De anför att biltrafiken till området är reducerad och gäller fordon med särskilt tillstånd samt för varutransporter och skötsel.

Ältaåsens fiskevårdsförening (Fvof) förvaltar Ältaåsen vars medlemmar är ägarna till fastigheter med fiskerätt i Ältaåsen. Den föreslagna reservatsgränsen innebär att delar av Ältaåsen inte ingår i reservatet, vilket är opraktiskt ur förvaltningssynpunkt. Hela bredden av ån bör ingå i reservatet.

Under allmänna mål och riktlinjer för skötsel (sid 36) anges att ”Skog i kantzonen mot vattendrag, myrmarker eller bergfot lämnas alltid orörd”. Detta bör ej gälla Ältaåsen stränder eftersom konsekvensen kan bli att ån bitvis blir oframkomlig för kanoter m.m. Vassbältet bör öppnas punktvis i vissa lägen och en försiktig röjning av buskar och sly tillåtas ske.

Slutligen anförts att bullerskydd bör sättas upp utmed motorvägen eftersom bullermattan från Tyresövägen över Ältaåsen och naturreservatet är störande.

Svenska Turistföreningen Stockholmskrets med 56.000 medlemmar finner det djupt olyckligt att naturreservatet blir rejält stympat inom Stockholms stads gränser, eftersom inte Hammarbyskogen och Kärrtorpsskogen ingår. Områdena ingår i en grön kil som fortsätter västerut mot Årstaskogen. De anför att områdena ingår i stadens åtagande gentemot länsstyrelsen och allmänheten om

reservatsbildning i projektet Skydd av tätortsnära natur- och friluftsområden. De vill att Hammarbybacken ska ingå i reservatet som kan zonindelas så att backen kan få en högre exploateringsgrad.

Friskis & Svettis Stockholm, vandringssektionen har inkommit ett i princip likalydande yttrande som från Svenska Turistföreningens Stockholmskrets. Beträffande Hammarbybacken begränsas yttrandet till att det är en fördel för backen med liftar och nedfarter att det ingår i ett reservat som tryggar dess framtid.

Friskis & Svettis Stockholm, skidsektionen har inkommit med ett i princip likalydande yttrande som vandringssektionen. De anför också att de är mycket positiva till ett naturreservat.

Föreningen Rädda Ältasjön ser positivt på naturreservatet men anser att det i skötselplanen måste tas hänsyn till att framkomligheten i Ältaån förbättras både med avseende på strandvegetation och växtlighet i vattnet. Ältasjön är den översta sjön i det sjösystem som går genom naturreservatet och de ser det som mycket viktigt att skydda sjön mot föroreningar. För att minska risker för utsläpp vid eventuella olyckor på motorvägen mot Tyresö och Kasbyviken är det nödvändigt med en avgränsning i form av t ex en pontonbro med nedhängande gummiduk. De förordar åtgärder för att allt dagvatten renas via våtmarker alternativt sedimenteringsdammar innan det når sjön.

Hellas och Nackaskogarnas stigcyklister är ett nätverk med uppdrag att bevaka mountainbikecyklisternas intressen i Nackareservatet med omnejd. Genom upprop och namnlistor säger de sig representera ca 800 personer som är intresserade av mountainbike (MTB).

De är positiva till bildande av naturreservatet och glada över att deras sätt att utöva friluftsliv har uppmärksammats positivt på flera ställen. De har förslag till ändringar i förslaget till beslut och i skötsel föreskrifterna. Enligt deras mening är MTB en friluftsaktivitet som alla andra. MTB utövas på befintliga stigar med hänvisning till bland annat allemansrätten. De anser att det inte finns någon grund för att MTB sliter mer på naturen än andra aktiviteter. De hänvisar till undersökningar som pekar på motsatsen. För att motverka konflikter är det viktigt att eventuella inskränkningar i rätten att vistas i naturen formuleras på ett hänsynsfullt sätt som inte ger grund till att förstärka missuppfattningar.

Deras förslag till ändring i texterna har som utgångspunkt att MTB endast sker på befintliga stigar. De anser därför inte att det i bestämmelser och beslut behöver tydliggöras att cykling inte är tillåten utanför stig i naturmark. Texten:” Cykling (även mountainbike) är inte tillåten på elljusspåren samt i naturmark

utanför befintliga stigar...” föreslås ändras till ”Cykling är tillåten i området förutom på elljusspårerna...”.

De har också synpunkter på beskrivningen av hur MTB utövas i området. De önskar att områdets betydelse för MTB beskrivs på ett tydligare sätt. För övrigt anser de att all den skog och naturmark som inte är exploaterade bör förbli oexploaterade och ingå i reservatsområdet. Den planerade gång- och cykelvägen mellan Lilla Sickla och grusvägen från Markuskyrkan bör istället dras öster om kolonilotterna vid Hammarbybacken, där det redan går en mindre väg/stig.

Sveriges Allmänna Mountainbike Sällskap S.A.M.S är en riksorganisation som verkar för att deras form av friluftsutövning ska kunna samsas med annan friluftsutövning och andra som vistas i naturen. De ställer sig bakom yttrandet från Hellas och Nackaskogarnas stigcyklister gällande reservatsföreskrifter och skötselplan. Området från Sickla-Skarpnäck bort mot Erstavik är intressant från ett riksperspektiv och de tycker därför att det är glädjande att förslaget till reservatsbildning utformats med tanke på alla som idag använder området och inte stänger ute några grupper.

Bimbo-Bikers med 283 medlemmar är glada över att cykelförbudet är begränsat till elljusspår i området. De anser det viktigt att det finns möjlighet att bygga ut stignätet och nyanlägga parallella stigar i de fall elljusspårerna varit transportstigar. De förelår att området ska benämnas Hellas naturreservat.

Stockholms Orienteringsförbund som representerar ca 10 000 medlemmar välkomnar reservatsbildningen som ett första steg i enlighet med Länsstyrelsens uppdrag om programmet för att de mest värdefulla naturområdena för friluftsliv och naturvård ska få ett varaktigt skydd. Orienteringsverksamheten i området har förekommit i mer än 50 år och för sex lokala föreningar är området ”hemmamarker”. De har följande synpunkter:

1. De vill att skogen vid Kärrtorps IP ska ingå i kommande reservat.
2. De vill att reservatsgränsen ska följa befintlig bebyggelse så att skogspartierna 200 m NO och 200 S Björkhagens skola ingår.
3. De vill att Hammarbyskogen ska ingå i kommande reservat.
4. Större ytor som Nytorps gårde och Björkhagens skola behövs vid större arrangemang. De önskar att dessa större ytor i möjligaste mån inte bebyggs.
5. IFK Enskede ska tillföras i redovisningen av Aktiviteter på sidan 22 i remissmaterialet.
6. Föreskriften C4 ger möjlighet att sätta upp orienteringsskyltar m m för tillfälligt bruk ”om de avlägsnas efter avslutat arrangemang samt om känsliga markområden undviks”. De vill veta vilka markområden som avses.

Kärrtorps BK och Bagarmossen BK (Bollklubb) intressen gäller i första hand nuvarande och framtida utövning av fotboll på Kärrtorps IP (KIP). De är totalt 950 medlemmar och ungefär hälften av barnfamiljerna centralt i området har barn som någon gång spelat fotboll i klubbarna. Frågan om gränsdragningen är avgörande för om det ska gå att utöva fotboll i tillräcklig omfattning centralt i stadsdelen. De anser att föreslagen reservatsgräns närmast Kärrtorp IP är bra. De anser att det framöver behövs ytterligare fotbollsplaner för att råda bot på den bristsituation som håller på att uppstå i Kärrtorp med kringområden. Området runt KIP är den enda möjliga platsen att anlägga ytterligare en fotbollsplan för områdets ungdomar. De föreslår att den anläggs bredvid den nuvarande grusfotbollsplanen öster om KIP. Det behövs också ytterligare en idrottshall som lämpligen kan förläggas t ex väster om KIP, mellan idrottsplatsen och hyreshusen.

Vidare anför klubbarna att träningsytan på Kärrtorps IP mellan grusplanen och Understenshöjden behövs för träning av olika slag. Den får inte tas i anspråk för att bredda upp norr om KIP för folk som är på väg till reservatet.

Ältens fiskeklubb noterar som mycket positivt förslagets framhävande av de sociala aspekterna på områdets utnyttjande. Områdets status som naturreservat bör inte utgöra hinder för sådana byggnads- och anläggningsarbeten som är ägnade att förbättra möjligheterna för rekreation och friluftsliv i olika former.

Klubbens föreslår att fisketurer för rullstolsbundna ska möjliggöras genom att eldrivna sk "bryggbåtar" ska få användas. Det medför att restriktioner mot användande av elmotordrift i sjösystemet nedströms Ältasjön tas bort. (föreskrift C 7).

Under allmänna mål och riktlinjer för skötsel (sid 36) anges att "Skog i kantzonen mot vattendrag, myrmarker eller bergfot lämnas alltid orörd". Detta bör ej gälla Ältaåns stränder eftersom konsekvensen kan bli att åt bitvis blir oframkomlig för kanoter m m. Vassbältet bör öppnas punktvis i vissa lägen och en försiktig röjning av buskar och sly tillåtas ske.

Det behövs förebyggande åtgärder för att minska riskerna för att föroreningar och utsläpp ska nå Ältasjön. Fiskeklubben har föreslagit en avskärmande bank som också förbättrar åtkomligheten och rekreativvärdet för Ältasjöns allmänna stränder.

Slutligen föreslås att någon form av friluftsgård med restaurang lokaliseras till området mellan Tyresöleden och Ältasjön (Kasbyområdet) för att höja statusen hos entrén söderifrån.

Kommittén för bevarande av Storstockholms Sydöstra Friluftsområden KSSF sammanfattar sina synpunkter enligt följande: ”Ett helhetsperspektiv saknas. Ur en sådan aspekt är det uppenbart att hela Nackareservatet måste skyddas. Hammarbyskogen är i farozonen utan idrottsplats i Sjöstaden. Alternativet ”Nya Lugnet” räddar! Beakta folkviljan, respektera reglerna. Avdela resurser för skötsel och vård. Begränsa trafiken på Ältavägen.”

De anser att det är ett imponerande arbete som läggs fram genom remisshandlingarna. Området är - eller kunde vara en del av - den s k Tyrestakilen. Kanterna har under åren naggats, exploaterats och asfalterats. Det finns f n ett antal projekt som hotar området från olika håll. En överblick och helhetssyn saknas. De anser att reservatsgränsen ska följa nuvarande bebyggelse i Bagarmossen, Kärrtorp, Björkhagen och Hammarbyhöjden, då erosionen har pågått så länge att en fortsättning inte kan tillåtas. En idrottsplats i kvarteret Lugnet behövs för att spara Hammarbybacken. Begrepp som världsarv, riksintressen, regeringsdirektivet ”En samlad naturvårdspolitik” m m måste följas upp i all planering. De påpekar att nyttan uteblir om inte medel ställs till förfogande för skötsel och vård.

Reservatets namn föreslås vara ”Nackareservatet” samt en markering med S respektive N om man vill skilja på området i respektive kommun.

Järta idrottsförenings orienteringsklubb föreslår att vägen mellan Nacka Gamla kyrkogård vid Dammtorpssjön och Björkhagen förses med belysning. Med belysning på den föreslagna vägsträckan erhålles dels en förbindelse mellan elljusspåren vid Kärrtorps IP och Hellasgårdens belysta löpslinga, dels skulle säkert många cykla här även under den mörka årstiden.

Arbetsgruppen Bevara Nackareservatet och ett 20-tal föreningar och organisationer (se nedan) ser fram emot att Nackareservatet nu äntligen ska få ett lagligt skydd som naturreservat. Flera av de undertecknade organisationerna har därutöver lämnat egna yttranden.

De föreslår att reservatet ska heta Nackareservatet med tillägget ”i Stockholms stad ”respektive ”i Nacka kommun” för att juridiskt kunna skilja områdena åt. De föreslår att sista meningen under rubriken ”Syftet med naturreservatet” tas bort, den som lyder: ”Naturreservatsbildningen skall inte hindra dagens eller framtida sportaktiviteter eller andra aktiviteter som sker med hänsyn till syftet med naturreservatet”.

Att blanda in ordet sportaktiviteter i syftet med reservatet oroar, då sportaktiviteter är ett betydligt vidare begrepp än friluftaktiviteter. I reservatsföreskrifterna föreslås också att det ska vara möjligt, efter

kommunens tillstånd, att uppföra byggnader och anläggningar i reservatet om det ”tillgodoser syftet med naturreservatet”.

Ovanstående skrivningar i reservatsförslaget kan tolkas som om det i reservatet finns möjligheter att bygga fasta sportanläggningar eller andra fasta aktivitetsanläggningar som ej har med natur- eller friluftsliv att göra, vilket i så fall strider mot gällande lagstiftning enligt Miljöbalken.

Inom Stockholms stad anser föreningarna att det är väsentligt att naturreservatsgränsen följer bebyggelsen i Bagarmossen, Kärrtorp, Björkhagen och Hammarbyhöjden. På en bifogad karta har organisationerna markerat de områden som de anser skall ingå i reservatet. De anser att tillräcklig hänsyn inte har tagits till Stockholms översiktsplan och de regionala grönstrukturen vid avgränsningen av reservatet. De har också gjort en närmare beskrivning av några av dessa områden som Kärrtorpskogen, Hammarbyskogen och ett markområde vid Klarälvsvägen- Rusthållarvägen – Klarälvsvägen - Rottnevägen. Beträffande det sistnämnda området stöder de förslaget från ”Föräldragruppen vid förskolan Äventyret” som också vill ha reservatsgränsen justerad västerut till bebyggelsen vid dessa vägar.

De förutsätter att ekonomiska medel finns avsatta för alla skötselåtgärder i skötselplanen och föreslår att skötselplanen skall arbetas in i de arrendeavtal som finns i reservatet. Vidare anför de att det inom Bevara Nackareservatets nätverk finns en stor samlad kompetens. De önskar att denna kompetens ska tas tillvara, genom att de framledes ingår i en referensgrupp som bildas och som rådfrågas innan skötselåtgärder vidtas i reservatet.

De föreslår att minst en viss procent av Nackareservatets yta sköts som ängsmark enligt reservatsförslagets skötselplan, med strävan att behålla den gamla odlingslandskapet och öka den biologiska mångfalden. En rimlig avvägd procentsats bör kunna tas fram.

Det saknas i föreskrifterna en skrivning om ett generellt förbud att framföra motorfordon och motordrivna fordon i naturreservatet. Föreningarna föreslår att motorfordon och motordrivna fordon inkl. golfbilar och golfmopeder förbjuds inne i reservatet. Fordon som krävs för drift och skötsel av området undantas. Ett åtgärdsprogram bör sättas in för att långsiktigt minska bullret i Nackareservatet.

Stryk möjligheten i reservatsföreskrifterna att få anlägga en ny tillfartsväg till Lilla Sickla. Behåll befintlig väg som försörjningsväg. Undersök möjligheten att anlägga en bryggbro för att förbättra tillgängligheten till Lilla Sickla.

Undersök möjligheten att rekonstruera och bygga upp en del av de byggnader som tidigare låg vid Lilla Sickla gård och om möjligt även återskapa det tidigare större flödet i bäcken som rinner i dalgången ner till Lilla Sickla.

De föreslår att den nya cykelleden mellan Lilla Sickla och Björkhagen dras med samma sträckning som den forna gamla vägen som börjar vid stenbron 300 meter söder om Lilla Sickla, och som därifrån går i sydostlig riktning mot ängarna öster om Markuskyrkan i Björkhagen.

Att anlägga ett hundrastområde strax norr om Brotorp tycker de är acceptabelt, däremot anser de det inte vara lämpligt med ett hundrastområde på de öppna ängarna mellan Björkhagen och Dammtorp, då vildmarksleden ”Sörmlandsleden” börjar här.

Eldstäder bör endast få anläggas på platser där det kan garanteras en regelbunden tillsyn, t.ex. i samband med annan renhållning i området. Exempel på lämpliga platser kan vara i anslutning till badplatserna, eller i närheten av reservatets mindre vägar.

Om markslitaget i området, av olika anledningar, blir alltför omfattande i terräng eller på stigar, ska det finnas möjlighet att vidta lämpliga åtgärder för att minska markslitaget.

Den tallbevuxna mossen mellan Kärrtorps IP och Björkhagens golfbana har stora upplevelsekvaitéer, men saknas i den inventering som gjorts. Åtgärder bör vidtas för att behålla dessa kvaitéer.

Under rubriken Ledningsnät på sidan 14 bör kanske även anges att en rikstelekabel löper genom reservatet.

Följande föreningar står bakom skrivelsen:

Arbetsgruppen Bevara Nackareservatet

Friluftsförbundet, Stockholms Distriktsförbund

Nacka Miljövårdsråd

Naturskyddsföreningen i Stockholms Län

Stockholms Orienteringsförbund

Kommittén för bevarande av Storstockholms Sydöstra Friluftsområde - KSSF

Stockholms Scoutdistrikt

Älta Scoutkår

Kärrtorps Scoutkår

Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar

Stor-Stockholms Koloniträdgårdar (FSSK)

Bagarmossens hembygds- och intresseförening

Naturskyddsföreningen i Nacka

Söderorts Naturskyddsförening

Svenska Turistföreningen, Stockholmskretsen

Paradiset/Hanvedens vänner

Friluftsförbundet, Enskede lokalavdelning

Hammarbyhöjden 1:1 Fritidsträdgårdar

Stockholms Vandrareförening

Björkhagens fritidsträdgårdar

Stockholms Ornitologiska Förening

Av dessa har KSSF, Stockholms Orienteringsförbund, STF Stockholmskretsen, Söderorts Naturskyddsförening, Naturskyddsföreningen i Nacka och Naturskyddsföreningen i Stockholms län också lämnat egna yttranden.

Söderorts Naturskyddsförening, Naturskyddsföreningen i Nacka och Naturskyddsföreningen i Stockholms län har i ett gemensamt yttrande kompletterat ovanstående yttrande från de 20 organisationerna med ytterligare några synpunkter.

I punkterna A6 - A12 regleras vilka åtgärder i reservatet som kräver tillstånd av respektive kommun. Många av de uppräknade åtgärderna bör över huvud taget inte förekomma i reservatet. Enligt föreningarnas mening bör därför bestämmelserna skärpas väsentligt och ett flertal av reglerna flyttas till gruppen A1 - A5 där kommunerna inte kan bevilja tillstånd med mindre reservatsbeslutet ändras. Exempel på åtgärder som inte bör vara dispensabla inom reservatsområdet är nya byggnader, master, antenner, stängsel och andra anläggningar. Möjligen kan bestämmelserna vara dispensabla för begränsade områden runt Lilla Sickla, Hellasgården och golfbanan - men inte i övrigt. Också beträffande nya vägar och mera genomgripande förändringar av de befintliga vägarna bör bestämmelserna vara tvingande även för kommunerna.

En uttrycklig bestämmelse bör finnas i bestämmelsernas avdelning C om att biltrafik är förbjuden i reservatet och endast får förekomma efter särskilt tillstånd. Utöver tillstånd för reservatsförvaltarens egna skötselfordon, för boende i Lilla Sickla, för Hellasgårdens och golfbanans underhållstrafik och för trafiken till golfbanans besöksparkering bör ytterst få biltrafiktillstånd beviljas i reservatet.

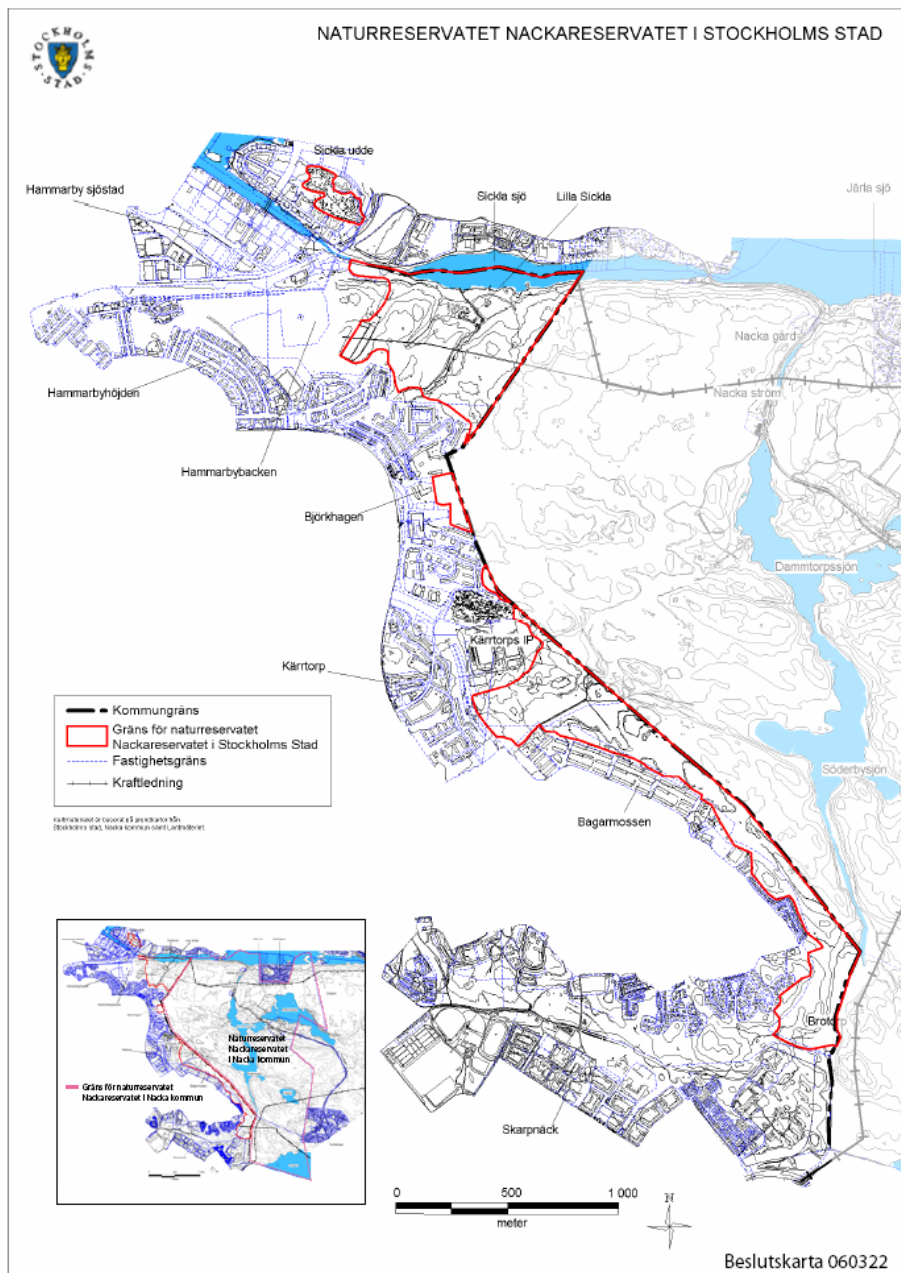
I bestämmelsernas avdelning C bör det uttryckligen sägas att mopedåkning såväl på vägar som i övrigt inom reservatsområdet är förbjuden. eftersom de är en oönskad bullerkälla. En bestämmelse om detta bör finnas i reservatsbestämmelsernas avdelning C.

I skötselplanen anges att de öppna artrika gräsmarkerna bör hävdas årligen genom slåtter eller bete för att gynna floran. Föreningarna instämmer i att gräsmarkerna bör hållas öppna men anser att bestämmelserna bör vara mera precisa vad gäller vilka marker som ska slås och vilka som ska betas. Ett alternerande mellan de båda skötselmetoderna kan missgynna den biologiska mångfalden, eftersom slåtterängar och betesmarker härbärgerar delvis olika arter. Föreningarna förordar fortsatt slåtter utan efterföljande bete, med tanke på att naturreservatet i första hand ska gynna friluftslivet.

Vägen från Vikstensvägen i Bagarmossen bör också betraktas som en huvudentré utöver de fem som anges i förslaget. Alla viktigare entréer bör förses med kartor och information om reservatets natur- och kulturvärden.

I förslaget nämns att två hundrastplatser ska kunna inrättas inom reservatet. Föreningarna är tveksamma till att mark inom reservatet inhägnas för hundrastplatser. De inhägnade områdena måste vara av relativt begränsad omfattning och vara så belägna att renhållning lätt kan ordnas.

Botaniska Sällskapet i Stockholm tillstyrker reservatsförslaget men har några smärre synpunkter. Föreningen tillstyrker skötselplanen och vill särskilt tillstyrka att medel avsätts för att restaurera de öppna markerna runt Lilla Sickla, Hellasgården och vid Ältasjön som hyser stora botaniska värden. De vill även betona vikten av noggrann dokumentation och uppföljning av skötselåtgärderna. Beträffande avgränsningen påpekar de att Hammarbybacken har betydande botaniska värden. De anser det befogat att inkludera Hammarbybacken i reservatet eller se över på vilket sätt området annars kan garanteras skydd mot exploatering.

**Uppskattade kostnader
Nackareservatet i Stockholm stad**

**INVESTERINGS- OCH TILLSYNSKOSTNADER i kr: (ansvarig
Markkontoret)**

Obligatoriska kostnader i kr:

Inmätning av reservatsgräns	100 000
Utmärkning	100 000
Skyltning: Informationsskärmar med informationsskyltar vid varje entré. Totalt 8 föreslagna entréer.	700 000
Informationsblad	100 000
Tillsyn	50 000

Summa: 1050 000

Övriga föreslagna investeringar, kr (resp. stadsdelsförvaltning)

Rastplats med bänk och bord, parkbänkar och papperskorgar 50 000

DRIFTSKOSTNADER kr/år (resp. stadsdelsförvaltning)

Underhåll av gångbroar och stigar	20 000
Underhåll av entréer	20 000
Naturvårdsåtgärder i reservatet (främst naturmarksskötsel)	300 000

Summa: f. Skarpnäcks SDF 340 000

Renhållning, Vinterväghållning och grönyteskötsel
för Sickla Park 322 500

Summa: f. Katarina – Sofia SDF 322 500

Fornminnesgruppen Spånga- Tensta har möjlighet att hjälpa till med åtgärder som skall utföras i naturreservatet